

Irattár 2.

A Budapesti Kir. Ügyészség – a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéknek

[Budapest, 1926. január 13.]

Aktaszám: 125.046/1925. k.ü.

Sajtó útján elkövetett izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bűnügyében a B.IV. 5.845/1920. számú iratokat visszaküldöm azzal, hogy indítvány szüksége fenn nem forog, mert az 1924. évi szeptember hó 3. napján B.IV. 5.845/1920. szám alatt kelt végzéssel¹ a bűnvádi eljárás már meg lett szüntetve.

Budapest, 1926 I 13.

[Címzés:]

A kir. btó. törvényszéknek

H.

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Levéltervezet dr. Baróthy Pál főügyész helyettes aláírás-bélyegzőjével. – A kész iratot 1926. január 19-én vagy 20-án küldték el.

¹ Lásd 34.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnökének helyettese – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. január 20.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL.^f
 Aktaszám: 125.089/1925. k.ü.

Hivatkozással a 11.536/1925. f.ü. számú rendeletére jelentem Méltóságodnak, hogy a Wienben tartózkodó Kassák Lajos író ellen a vezetésem alatt álló budapesti kir. ügyészségnél az ügynevezett tanácsköztársaság ideje alatt sajtó útján elkövetett izgatás büntette miatt IV. 13/254-1919., IV. 5/41-1920. és IV. 5/49-1920. lsz. alatt három bűnügy volt folyamatban. Ezen ügyek egyesítve lettek és a budapesti kir. büntetőtörvényszék vádtanácsa a szökésben levő Kassák Lajos ellen B.IV. 5.845/1920. és B.IV. 7.133/1920. szám alatt nyomozólevelet bocsátott ki.² A nyomozólevelet a vádtanács indítványomra 1924. évi szeptember hó 3. napján kelt B.IV. 5.845/1920. számú végzésével³ visszavonta és bűnvádi eljárást az 1914. évi XIV. tc. 48. §-a értelmében elévülés címén megszüntette.

Kassák Lajos ellen más bűnvádi eljárás folyamatban nem volt és jelenleg ellene bűnvádi eljárás folyamatban nincs.

Kassák Lajosnak az Igazságügy-miniszter úrhoz intézett kérvényét és annak mellékletét ./ . alatt csatolom.

Budapest, 1926. évi január hó 20. napján.

Dr. Polányi Aladár
 kir. főügyész, h.
 a budapesti kir. ügyészség elnöke, h.

[Címzés:]
 Méltóságos
 Dr. dabasi Halász Lajos
 kir. főügyész úrnak
 Budapest.

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – Gépirat autográf aláírással, az iratot a Budapesti Kir. Főügyészségen 1926. január 23-án 806. számon érkezettették.

Polányi Aladár főügyész (1870-1941) 1937-es nyugdíjazásáig negyvenöt esztendőt töltött a magyar igazságszolgáltatás szervezetében.

² Lásd 5., 7.

³ Lásd 34.

A Budapesti Kir. Főügyészség elnökének helyettese – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. március 4.]

A budapesti kir. főügyészség.^f
Aktaszám: 1.948/1926. f.ü.

Háromrendbeli sajtó útján elkövetett izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény bűnügyében – hivatkozással Nagyméltóságodnak 1925. évi december 11-én kelt 57.996/1925. IM IV. sz. rendeletére⁴ jelentem, hogy a budapesti kir. büntetőtörvényszék 1924. évi szeptember 3-án B. 5.845/1920. sz. a. hozott végzésével a nevezettel szemben az eljárást az elévülés bekövetkezése folytán megszüntette⁵ és az 1920. évi június 1-én a B.[IV.] 5.845/1920. és B.IV. 7.133/1920. sz. a. kibocsátott nyomozóleveleket⁶ visszavonta.

Folyamodó kérvényét az ügyészség jelentésével és a bűnügyi iratokkal együtt ./.. alatt idezárva felterjesztem.

Budapest, 1926. március 4.

Csuppay Ferenc
kir. főügyész.

[Címzés:]
A m. kir. Igazságügyminiszteriumnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással, az iratot a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1926. március 6-án 11.936. számon iktatták.

⁴ Lásd 45.

⁵ Lásd 34.

⁶ Lásd 5., 7. – A második nyomozólevelet 1920. június 25-én bocsátották ki.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. március 9.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.
IV. osztály^f
Aktaszám: 11.936/1926. IM IV.

Tárgy: A bpesti kir. ügyészség fölterjeszti az izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelmére vonatkozó iratokat. Az eljárás megszűnt, nyomozólevél visszavonatot

A bpesti kir. főügyész úrnak

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében 1926. márc. 4-én 1.948/1926. f.ü. sz. a. kelt jelentésével⁷ fölterjesztett iratokat ./.. idezárva fölkérem Méltóságodat, hogy az idecsatolt *Álláspont* című Kassák Lajostól származó kommunista röpiratot a bpesti kir. ügyészség útján átvizsgáltatni, megállapítani és jelenteni szíveskedjék, hogy e füzetben foglaltak miatt indítható-e és mi címen bűnvádi eljárás s az elkövetett bűncselekmény nem évült-e el.

Bpest 926 III/9

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert levéltervezete, a kész iratot 1926. március 12-én küldték el.

⁷ Lásd az előző iratot.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. külügyminiszternek

[Budapest, 1926. március 9.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.
IV. osztály^f
Aktaszám: 11.936/1926. IM IV.

Tárgy: A bpesti kir. ügyészség fölterjeszti az izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelmére vonatkozó iratokat. Az eljárás megszűnt, nyomozólevél visszavonatot

A m. kir. külügyminiszter úrnak

Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési kérelmet terjesztett elő. Kassák Lajos író, ki ellen kommunista izgatás büntette miatt itt folyamatban volt eljárás[,] elévülés okából megszűnt.

Tisztelettel van szerencsém fölkérni Nagyméltóságodat, méltóztassék a bécsi m. kir. követség útján megállapíttatni, s velem közölni, hogy nevezett Bécsben kommunista körökkel érintkezést tartott-e fenn s nemzetgyalázásban részes-e.

Bpest 926 III/9

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert levéltervezete, a kész iratot 1926. március 12-én küldték el.

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1926. március 13.]

A budapesti kir. főügyészség.^f
Aktaszám: 2.456/1926. f.ü.

Az Igazságügy-miniszter úr 11.936/1926. IM IV. sz. a. kelt rendeletére⁸ az izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében a 125.089/1925. sz. a. kelt jelentésével⁹ felterjesztett iratokat visszaküldve felhívom Méltóságodat, hogy az idecsatolt *Álláspont* című[,] Kassák Lajostól származó kommunista röpiratot tüzetesen átvizsgálni és jelenteni szíveskedjék, hogy e füzetben foglaltak miatt indítható-e és mi címen bűnvádi eljárás, és a bűnvádi eljárás megindítását kizáró elévülés nem következett-e be?

Budapest. 1926. márczius hó 13.

dabasi Halász Lajos
kir. főügyész.

[Címzés:]
A budapesti kir. ügyészség Elnökének
Budapest.

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920–IV–5–41. – Gépirat, autográf aláírással. – Az iratot a Budapesti Kir. Ügyészségen 1926. március 17-én érkezették, és azonnali elintézését igénylő bélyegzővel látták el.

⁸ Lásd 49.

⁹ Lásd 47.

Kassák Lajos kérvénye a m. kir. igazságügy-miniszterhez

[Budapest, 1926. május 7. előtt]

Aktaszám: 22.666/1926. IM IV.

A nagyméltóságú
magyar kir. Igazságügyminister Úrhoz,
Budapesten

Kérvénye
Kassák Lajos író, wieni
(XIII. Amalienstrasse 26.) lakósnak
visszatérésének engedélyezése iránt
... számhoz.

Nagyméltóságú Minister Úr!
Kegyelmes Uram!

Mély tisztelettel alulírott azon alázatos kérelemmel járulok Nagyméltóságodhoz, hogy előző szám alatt már beterjesztett azon kérelmemnek, hogy Magyarországra visszatérhessek¹⁰ – helyt adni méltóztassék.

Tudomásomra jutott, hogy bár az ellenem folyamatban lévő bűnügy jogerősen megszüntetett, mégis *Álláspont* cím alatt Wienben megjelent könyvem miatt a hazatérés részemre nem engedélyeztetett.

Tekintettel azon körülményre, hogy a könyv megjelenése óta több mint két év telt el és ezen idő alatt ezen könyv miatt ellenem eljárás folyamatba nem tétetett, tekintettel arra továbbá, hogy ez a könyv Magyarországon nem terjesztetett és hogy én ezen könyvet csupán a wieni pártarcok közepette írtam és hogy ez volt legutolsó politikai állásfoglalásom, amelyben azonban Magyarország és a magyar állam ellen semmi néven nevezendő kijelentés, izgatás vagy sértés nem foglaltatik, – ez a könyv nem lehet többé akadálya visszatérésem engedélyezésének.

Hivatkozással az előző kérvényben foglaltakra és az ott lévő mellékletekre, tisztelettel megújítom kérésem, vagyok Nagyméltóságodnak
a legmélyebb tisztelettel

Kassák Lajos

[Ismeretlen kéz ceruzairásos megjegyzése a kérelem alatt:] A könyv Wienben jelent meg 1924 év nyarán. | nem sajtó, mert külföldön jelent meg

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat nem Kassák Lajos aláírásával. – A kérvényt a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 22.666. számon 1926. május 7-én iktatták.

¹⁰ Lásd 42.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. május 8.]

Aktaszám: 22.666/1926. IM IV.

A bpesti kir. főügyész úrnak

Izgatás büntettével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében 1926. márc. 9-én 11.936/1926. IM IV. sz. a. kelt rendeletemre¹¹ utalással Kassák Lajos újabb kérvényét¹² figyelembe vétel végett ./.. idezárva fölkérem Méltóságodat, hogy az ügyben véleményét mielőbb fölterjeszteni szíveskedjék.

Bp. 926 V/8

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert levéltervezete az igazságügy-miniszter számára, a kész iratot 1926. május 12-én küldték el.

¹¹ Lásd **49.**

¹² Lásd az előző iratot.

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1926. május 14.]

A budapesti kir. főügyészség.^f
Aktaszám: 4.404/1926. f.ü.

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében 1926. március 14-én 2.456/1926. f.ü. sz. a. kelt rendeletemre¹³ utalással Kassák Lajos újabb kérvényét¹⁴ figyelembe vétel végett ./ . alatt idezárva az Igazságügy-miniszter úr rendeletére felhívom Méltóságodat, hogy az ügyben véleményét sürgősen felterjeszteni szíveskedjék.

Budapest, 1926. május 14.

dr. Dabasi Halász Lajos
kir. főügyész.

[Címzés:]
A budapesti kir. ügyészség Elnökének
Budapest.

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Gépirat dr. Dabasi Halász Lajos autográf aláírásával. – Az iratot a Budapesti Kir. Ügyészségen 47.084. számon 1926. május 17-én érkezették, és azonnali elintézését igénylő bélyegzővel látták el.

¹³ Lásd **51.** (1926. március 13.)

¹⁴ Lásd **52.**

A Budapesti Kir. Ügyészség – a M. Kir. Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának

[Budapest, 1926. május 22.]

Aktaszám: 47.084/1926. k.ü.

Főkapitányság
Budapest.

Sajtó útján elkövetett izgatás büntetével vádolt Kassák Lajos bűnügyében megkeresem annak sürgős megállapítása és közlése iránt, hogy Kassák Lajosnak *Álláspont. Tények és új lehetőségek* című, Wienben az „Elbemühl” Wien IX. Berggasse 31. nyomdában előállított s állítólag 1924. év március havában megjelent röpirata tényleg mikor jelent meg és hozatott forgalomba. Szíveskedjék a röpiratból lehetőleg egy példányt beszerezni és megküldeni.

Budapest 1926. május 22.

Baróthy Pál
kir. főügyész

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Hivatali példány, ismeretlen kéz levéltervezete dr. Baróthy Pál főügyész autográf aláírásával.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. május 22.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL.^f
Aktaszám: 47.084/1926. k.ü.

Izgatás büntettével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében az 1926. évi március 13. napján 2.456/1926. f.ü. szám alatt kelt rendeletével¹⁵ leküldött iratok s az 1926. évi május 14. napján 4.404/1926. f.ü. szám alatt kelt rendeletével¹⁶ leküldött kérvény egyidejűleges felterjesztése mellett tisztelettel jelentem, hogy Kassák Lajos *Álláspont* című Wienben előállított és ugyanott forgalomba hozott magyar nyelvű röpirata a röpirat tartalmából megállapíthatólag az 1924. évi március havában jelent meg.

A m. kir. államrendőrség budapesti főkapitányságát megkerestem annak felderítése végett, hogy a szóban forgó sajtótermék mikor lett előállítva és forgalomba hozva. Az erre vonatkozólag beérkező jelentést pótlólag fel fogom terjeszteni.

Kassák Lajosnak *Álláspont. Tények és új lehetőségek* cím alatt megjelent 47 oldalas röpirata a magyarországi proletárdiktatúra 5 évi évfordulója alkalmából íródott. A röpirat tulajdonkép[p]en az ú.n. magyarországi emigrációhoz van intézve. Szerző röpiratában saját magát kifejezetten kommunistának nevezi és fejtegetéseiben végig mindenütt a kommunista érzelmek és gondolkodás vonul végig. A röpirat tartalma tulajdonkép[p]en a kommunizmus elméleti igazolása és bírálata beállítva a mai világpolitikai helyzetbe, különös tekintettel a magyarországi állapotokra és az itt fennállott proletárdiktatúra körülményeire. A röpirat világnézeti és politikai felfogásából szükségszerűleg következik, hogy az a proletáriátusnak és a kapitalizmusnak[,] a munkásságnak és a polgári osztályoknak éles szembeállítását foglalja magában a proletáriátus javára megnyilvánuló egyoldalú, elfogult és a polgári osztályt támadó jelleggel. A röpirat tartalmánál fogva a Btk. 172. §-ának 2. bekezdésébe ütköző és az 1912. évi LXIII. tc. 19. §-a szerint minősülő osztály elleni izgatás büntettének a jelenségeit tünteti fel. A bűnvádi eljárás megindítását kizáró elévülés az ügyben nem következett be, miután a m. kir. Curiának 1922. december 12. napján B.I. 6.763/1922. szám alatt kelt határozata¹⁷ szerint a sajtótörvénynek az alkotmányos sajtószabadságot védő rendelkezései és különösen az elévülés időtartamát is enyhítő intézkedései nem vonatkoznak idegen állam sajtójára, amellyel szemben a magyar állam sem a törvényes rendészeti ellenőrzést nem gyakorolhatja, sem a törvény szerint való büntetőjogi felelőségre vonásra irányuló igényét nem érvényesítheti. A szóban forgó röpirat Wienben 1924. március havában állíttatván elő és hozatván forgalomba mint külföldi sajtótermék a rendes eljárás szabályai szerint bírálendő el.

Végül tisztelettel jelentem, hogy a könyv tartalma nehéz irányánál és hosszadalmas elvont elméleti fejtegetéseivel fogva veszedelmesnek nem mondható és tekintettel arra, hogy az ország területén belül terjesztés tárgyát nem képezte[,] a bűnvádi eljárás esetleges mellőzése lényegesebb joghátrány nélkül eszközölhető volna.

Kassák Lajos hazatérési kérelme tárgyában érdemleges véleményt előterjeszteni módomban nem áll, miután nevezettnek a tanácsköztársaság bukása óta külföldön tanúsított magatartását és kifejtett működését nem ismerem.

Budapest, 1926. május 22.

dr. Strache Gusztáv
kir. főügyész,

¹⁵ Lásd 51.

¹⁶ Lásd 54.

¹⁷ *Büntetőjogi Határozatok Tára*, VII., közzéteszi a m. kir. igazságügyminiszter, Bp., 1927, 99.

a budapesti kir. ügyészség elnöke.

[Címzés:]
Méltóságos
dr. dabasi Halász Lajos
királyi főügyész úrnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással. – Az iratot a Budapesti Kir. Főügyészségen 1926. május 28-án 4.878. számon iktatták, majd 27.939. számon a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1926 júniusában (a nap nem olvasható).

A felterjesztést dr. Baróthy Pál főügyész, a Budapesti Kir. Ügyészség főügyészhelyettese készítette el (lásd BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920–IV–5–41.).

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. május 30.]

A budapesti kir. főügyészség.^f
Aktaszám: 4.878/1926. f.ü.

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési ügyében – hivatkozással Nagyméltóságodnak folyó évi március 4-én kelt 11.936/1926. IM IV. számú¹⁸ és folyó évi május 8-án kelt 22.666/1926. IM IV. számú rendeletére¹⁹ – a budapesti ügyészségnek a Kassák Lajostól származó, Wienben megjelent *Álláspont* című röpirat tartalma miatt a bűnvádi eljárás megindítása tárgyában előterjesztett véleményes jelentését²⁰ és annak mellékleteit ./ . alatt idezárva azzal terjesztem fel Nagyméltóságodhoz, hogy magamévá teszem a kir. ügyészségnek azt a véleményét, hogy a röpirat tartalma a polgári osztály ellen irányuló, a Btk. 172. § 2. bekezdésébe ütköző, az 1912. évi 63. tc. 19. § szerint minősülő izgatás büntettének tényálladékát valósítja meg és hogy a külföldön készült sajtótermékekre a St.-nek a sajtójogi felelősségre és az elévülésre vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók, hanem a külföldön készült, a bűncselekményt magában foglaló sajtótermék szerzője és terjesztője a Btk.-nek a büntetőjogi felelősségről szóló rendelkezések [!] értelmében vonandó felelősségre.

Tekintettel arra, hogy az *Álláspont* című röpirat Wienben az 1924. évben jelent meg, a bűnvádi eljárást kizáró elévülés ebben az esetben be nem következett.

Mindezeknél fogva Kassák Lajos az a kérelme, hogy az országba szabadlábban visszatérhessen – véleményem szerint – nem teljesíthető. A kir. ügyészség pedig utasítandó volna, hogy a szóban forgó, Kassák Lajos tollából eredő röpirat tartalma miatt Kassák Lajos ellen izgatás büntette címén a bűnvádi eljárást indítsa meg és tekintve, hogy ebben az esetben a cselekmény politikai természeténél fogva kikérisi eljárásnak helye nincsen, ellene a nyomozólevél kibocsátását indítványozza.

Budapest, 1926. május 30.

dr. dabasi Halász Lajos
kir. főügyész.

[Címzés:]
A m. kir. Igazságügyminiszteriumnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással. – Az iratot a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1926. június 7-én 27.939. számon iktatták.

A felterjesztést dr. Kéler Béla, a Budapesti Kir. Főügyészség főügyész helyettese készítette el (lásd BFL BKB VII.5.c 13.079–1926.).

¹⁸ Az említett irat keltezése 1926. március 9. – Lásd **49**.

¹⁹ Lásd **53**.

²⁰ Lásd az előző iratot.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. külügyminiszternek

[Budapest, 1926. június 9.]

Aktaszám: 27.939/1926. IM IV.

A m. kir. külügyminiszter úrnak

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési kérelme ügyében 1926. március hó 9-én megkeresést intéztem Nagyméltóságodhoz nevezettnek bécsi szereplésére és viselkedésére vonatkozólag.²¹

Tisztelettel van szerencsém Nagyméltóságodat fölkérni ezen megkeresésem kegyes elintéztetése iránt.

Bpest 926 VI. 9.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert levéltervezete az igazságügy-miniszter számára, a levelet 1926. június 15-én küldték el.

²¹ Lásd 50.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. június 12.]

Aktaszám: 47.084/1926. k.ü.

Királyi Főügyész Úrnak
Budapesten

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos hazatérési kérelme ügyében Méltóságodnak 2.456/1926. f.ü. számú rendelete folytán²² 47.084/1926. k.ü. szám alatt kelt jelentésem mellől²³ kiadói tévedésből visszamaradt iratokat pótlólag tisztelettel felterjesztem.

Budapest 1926. június 12.

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Ismeretlen kéz levéltervezete dr. Baróthy Pál főügyész aláírás-bélyegzőjével, a kész iratot 1926. június 14-én küldték el.

²² Lásd **51**.

²³ Lásd dr. Strache Gusztáv 1926. május 22-i jelentését (**56**).

A m. kir. külügyminiszter – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. július 8.]

M. KIR. KÜLÜGYMINISTERIUM.^f
 Aktaszám: 2.375/1926. Pol.

Nagyméltóságú
 Dr. Pesthy Pál
 M. Kir. Igazságügyminister Úrnak,
 Budapest.

Vonatkozással Nagyméltóságod hozzám folyó évi június hó 9-én 27.939/1926. IM IV. számú nagybecsű átiratára²⁴ van szerencsém tisztelettel megküldeni.

Budapest, 1926. július hó 8-án

A minister helyett:

gr. Khuen-Héderváry Sándor

1 drb melléklet.

[Gépirat gr. Khuen-Héderváry Sándor dr., a külügyminiszter állandó helyettese autográf aláírásával. A levélhez csatolták gr. Ambrózy Lajos bécsi követ 1926. június 25-i levelének gépiratos másolatát, amely a bécsi rendőr-igazgatóság 1926. május 11-i, Kassák Lajosra vonatkozó igazolásának kivonatát is tartalmazta. – Gróf Ambrózy Lajos 1925 és 1932 között képviselte a Magyar Királyságot Bécsben, nyugdíjazása előtt ez volt az utolsó állomáshelye.

A küldeményt a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1926. július 13-án 34.488. számon iktatták.]

[A bécsi m. kir. követ – a M. Kir. Külügyminisztériumnak]

Bécs 1926 évi június hó 25-én.

MÁSOLAT.

MAGYAR KIR. KÖVETSÉG BÉCS.
 LÈGATION ROYALE DE HONGRIE A' VIENNE.^f
 Iktatószám: 17.767/1926.

Tárgy: KASSÁK LAJOS bécsi kommunista szökevény hazatérése

Hív. sz. és kelte: 2.130/1926. VI. 18. Pol.²⁵

1 drb. melléklet.

A bécsi rendőr-igazgatóságtól vett bizalmas értesítés másolatát van szerencsém idezártan tiszteletteljesen bemutatni.

²⁴ Lásd 58.

²⁵ A M. Kir. Külügyminisztérium minden bizonnyal 1926. június 18-án sürgette az ügy elintézését.

AMBRÓZY sk.
rendk. követ és meghat. minister.

A m. kir. külügyministeriumnak
BUDAPEST.

Kivonatos Másolat

Wien, am 11. Mai 1926.
[Bécs, 1926. május 11.]

Polizeidirektion in Wien.
Pr. Z. IV-2.264/26.

An die verehrliche königlich ungarische Gesandtschaft
in Wien.

Ludwig Kassak, Schriftsteller, (am 21. März 1887 zu Nove Zamky, Tschechoslowakei geboren, daselbst zuständig, katholischen Glaubensbekenntnisses) hält sich seit dem Jahre 1920 in Wien auf, woselbst er mit seiner Gattin Jolanta, geborenen Simon, im Hause XIII., Amaliengasse Nr. 26 wohnt. Er ist Herausgeber, Eigentümer und Verleger der Kunstzeitschrift „Ma“, welche in der Druckerei der „Elbemühl A.G.“ IX. Berggasse No. 37, gedruckt wird. Bei einer im Jahre 1921 erfolgten polizeilichen Einvernahme hat Kassak ausdrücklich erklärt, er sei kein politischer Flüchtling und halte sich lediglich deshalb in Wien auf, weil er hier leichter und billiger seine Kunstzeitschrift herausgeben könne. Auch Kassak ist als bestraft nicht vorgemerkt und hat sich in Wien in keiner Weise missliebig bemerkbar gemacht.

[az értesítés magyar fordítása:]

A Magyar Királyság igen tisztelt Követségének
Bécsben

Kassák Lajos, író (született 1887. március 21-én Érsekújvárott, Csehszlovákiában, ottani illetőségű, katolikus vallású), 1920 óta Bécsben tartózkodik, ahol Jolán nevű feleségével (születési neve Simon) a XIII. kerületi Amalienstrasse 26. szám alatti lakik. Szerkesztője, tulajdonosa és kiadója a Ma művészeti folyóiratnak, amelyet az „Elbemühl Rt.” IX. ker. Berggasse 37. szám alatti nyomdájában állítanak elő. Kassák 1921-ben egy rendőrségi kihallgatáson egyértelműen kijelentette, hogy ő nem politikai menekült, csak azért tartózkodik Bécsben, mert itt könnyebben és olcsóbban kiadhatja művészeti folyóiratát. Kassák Bécsben nem volt büntetve, és nem voltak nemkívánatos megnyilvánulásai.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966.

A M. Kir. Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága – a Budapesti Kir. Ügyészségnek

[Budapest, 1926. július 12.]

A m. kir. államrendőrség budapesti főkapitányságától.
Aktaszám: 62.877/1926. fk. II.

Tekintetes budapesti kir. ügyészségnek,
Helyben.

Hivatkozással a sajtó útján elkövetett izgatás büntetével vádolt Kassák Lajos elleni nyomozás ügyében 1926. évi május 22-én 47.084/1926. k.ü. szám alatt kelt megkeresésére²⁶ értesítem, hogy Kassák Lajosnak *Álláspont, Tények és Új Lehetőségek* című Wienben az Elbemühl Wien IX. Berggasse 31. sz. alatti nyomdában előállított röpirata 1924. évi március havában jelent meg és hozatott forgalomba egy 47 oldalas füzet alakjában.

A röpirat, illetve füzet szerkesztősége és kiadóhivatala ma Wien XIII. Amalienstrasse 26. sz. a. van. Felelős szerkesztője pedig Josef Kalmer Wien.

A kért röpirat illetve füzetből egy példányt sem sikerült beszerezni.

Budapest, 1926. július 12-én.

/olvashatatlan aláírás/
főtanácsos.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat, az értesítést a Budapesti Kir. Ügyészségen 1926. július 13-án érkezették.

²⁶ Lásd 55.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. július 16.]

Aktaszám: 65.214/1926. k.ü.

Főügyész Úr!
H

Sajtó útján elkövetett izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bűnügyében hivatkozással Méltóságodnak f. é. március hó 13-án kelt 2.456/1926. f.ü. számú rendeletére²⁷ és f. é. május hó 22-ről kelt 47.084/1926. k.ü. számú jelentésemre²⁸ a főkapitányság 62.877/1926. fk. II. számú iratát²⁹ tisztelettel felterjesztem.

Budapest, 1926. VII. 16.

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Idegen kéz levéltervezete dr. Baróthy Pál főügyész aláírás-bélyegzőjével. – A kész iratot 1926. július 21-én küldték el.

²⁷ Lásd **51.**

²⁸ Lásd **56.**

²⁹ Lásd az előző iratot.

Budapesti Kir. Ügyészség – a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéknek

[Budapest, 1926. július 16.]

Aktaszám: 73.011/1926. k.ü.

Kir. Büntetőtörvényszéknek
Budapesten.

Sajtó útján elkövetett izgatás büntette miatt Kassák Lajos elleni bűnügyben a B. 5.845/1920. számú iratokat használat után visszaküldöm.

Budapest 1926. aug. 28.

Polányi
elnök h.

Brassován
kir. ügyész

BFL BKÜ VII.18.d 638. f. 1920-IV-5-41. – Idegen kéz levéltervezete dr. Polányi Aladár és dr. Brassován Julián autográf aláírásaival.

Dr. Váry Albert feljegyzése Kassák Lajos hazatérési ügyéről

[Budapest, 1926. július 29.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
Aktaszám: 36.555/1926. IM IV.

Tárgy: A bpesti kir. főügyész fölterjeszti az izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési kérelmére vonatkozó iratokat

A tényállás a következő:

Kassák Lajos igen tehetséges, keresztény magyar író a háború alatt tűnt föl erőteljes, de szertelen és túlzó, szinte futurista költeményeivel és elbeszéléseivel. Előbb A Tett című heti irodalmi lapot szerkesztette, majd annak istenkáromló tartalma miatt történt betiltása után a Ma című heti irodalmi lapot szerkesztette³⁰ és a Nyugatba is írt. – Hangsúlyoznom kell, hogy határozottan tehetséges magyar író. Valami francia–orosz szertelenség és mélység van írásaiban. – Határozottan forradalmi lélek.

A proletárdiktatúra alatt örömmel üdvözölte a bolsevista forradalmat, előadást tartott, melyet a Vörös Lobogó közölt s lapjának[,] a Mának április 4-iki számában³¹ is a diktatúrát üdvözlő, dicsőítő cikket írt. Ugyancsak a forradalmat dicsőítette *Levél Kun Bélához a művészet nevében* című röpiratában. – E közleményei miatt izgatás büntette címén bűnvádi eljárás is folyt ellene, 1919 szeptemberében le is volt tartóztatva mint az írói direktórium tagja. Súlyos betegsége miatt szabadlábra helyeztetett, majd Bécsbe szökött. Az ellene kibocsátott nyomozólevél 1924. szeptember 3-án az időközben bekövetkezett elévülés folytán visszavonatot.

Bécsben a különböző ott megjelent magyar nyelvű lapokba írogatott, nagyobbára szépirodalmi dolgokat.

1924. év nyarán a proletárdiktatúra öt éves kikiáltásának emlékére *Álláspont* cím alatt Bécsben egy kommunista röpiratot adott ki, hol elmondja, mi a kommunista párt feladata. Ez a munka nem a tömegnek szól, ideális kommunista mondja el a kommunista feladatokról nézetét intelligens emberek számára. Új embereket kíván „megépíteni” tanítás útján. Határozottan fanatikus, ideális kommunista, ki a kommunizmusban látja a munkásság jövőjét. Bíz a kapitalista rend összeomlásában, a munkásság forradalmi pártjában.

A röpirat egyes kifejezéseiben nem izgató, az egész röpirat tartalma az, mely izgatás a meglévő társadalmi rend és polgári osztályok ellen.

Bécsben megélhetése lehetetlenné válván, haza kívánkozik.

A bécsi rendőrség szerint ott mint kommunistát nem ismerik. Úgy látszik, a bécsi m. kir. Követség sem.

Hazatérésének lehetősége attól függ, hogy az *Álláspont* című röpirata miatt indítunk-e ellene bűnvádi eljárást.

A budapesti kir. ügyészség szerint a röpirat izgatás büntetének megállapítására alkalmas, de a bűnvádi eljárás mellőzhető is volna, mert a füzet nehéz irányú, elvont, elméleti kommunista elmélkedés.

A kir. főügyész szerint a bűnvádi eljárás megindítandó, ellene nyomozólevél bocsátandó ki s hazatérési kérelme elutasítandó.

Előadó a budapesti kir. főügyész véleményét teszi magáévá, bár igen megfontolandónak tartja, nem volna-e [a] bűnvádi eljárás mellőzhető s terhelt hazatérése engedélyezhető.

³⁰ A Tett 1915. november 1. és 1916. szeptember 20. között kéthetente jelent meg, és a MA is kétheti lapként indult 1916. november 15-én.

³¹ Az *Aktivismus* című cikkről van szó (Ma, IV. évfolyam 4. szám, 1919. április 10., 46–51.).

A döntésnél egyetlen szempont mérlegelendő: *Kassák Lajos ideális, elméleti kommunista*: megengedhető-e hazatérése. Lényegében ártalmatlan költő lélek, kit izgat az emberiség boldogulása, de a ki forradalmat nem tud csinálni, csak elmélkedik rajta, hogy lehetne a kommunista boldogságot megvalósítani. Én őt veszélyesnek nem tartom s mint magyar író-t szívesen látnám itthonn. – Kétségtelen viszont, hogy az ilyen kommunista író fanatizmusában könnyen ragadtathatja magát idehaza is kommunista megnyilatkozásokra s a műveletlen tömegnek rossz példával szolgálhat.

Indokolt volna tehát a bűnvádi eljárás megindítása s a kérelem elutasítása.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert kézírásos feljegyzése, amelyhez kapcsolódóan dr. Váry három levéltervezetet készített az igazságügy-miniszter nevében (lásd 65–67.); a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének szóló levél elküldött formában is ismert (lásd 67.).

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. belügyminiszternek

[Budapest, 1926. július 29.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
Aktaszám: 36.555/1926. IM IV.

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési kérelme tárgyában 1925. szeptember hó 5-én 6.496/1925. VII. Res. sz. a. kelt nagybecsű megkeresésére³² tisztelettel van szerencsém értesíteni Nagyméltóságodat, hogy nem találtam teljesíthetőnek Kassák Lajosnak azt a kérelmét, hogy hazatérhessen és a bíróság előtt szabadlábbon védekezhessék.

Bpest 926 VII. 29

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Lásd az előző iratot.

³² Lásd 40.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. külügyminiszternek

[Budapest, 1926. július 29.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM^f

Aktaszám: 36.555/1926. IM IV.

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési kérelme tárgyában 1926. július hó 8-án 2.375/1926. Pol. sz. a. kelt nagybecsű értesítésére³³ utalással tisztelettel van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy nem találtam teljesíthetőnek Kassák Lajosnak azt a kérelmét, hogy hazatérhessen és a bíróság előtt szabadlábbon védekezhessék.

Bpest 926 VII. 29

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Lásd a **64.** számú iratot.

³³ Lásd **60.**

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. július 30.]

MAGYAR KIRÁLYI | IGAZSÁGÜGYMINISZTER.^f
Aktaszám: 36.555/1926. IM IV.

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény bűnügyi iratait ./ . alatt idezárva felkérem Méltóságodat, szíveskedjék utasítani a budapesti kir. ügyészséget, hogy Kassák Lajos ellen az *Álláspont* című kommunista röpirat tartalma miatt izgatás büntette címén a bűnvádi eljárást indítsa meg s ellene a nyomozólevél kibocsátását indítványozza.

Egyidejűleg értesítem Méltóságodat, hogy nem találtam teljesíthetőnek Kassák Lajosnak azt a kérelmét, hogy hazatérhessen és a bíróság előtt szabadlábbon védekezhessék.

Budapest, 1926. évi július hó 30. napján

A miniszter helyett

Séthy
államtitkár.

[Címzés:]
A kir. Főügyész úrnak
Budapest.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat, dr. Séthy Antal államtitkár autográf aláírásával, lásd **64.** is. – Az iratot a Budapesti Kir. Főügyészségen 7.036. számon 1926. augusztus 6-án iktatták.

A m. kir. külügyminiszter - a m. kir. belügyminiszternek

Budapest, 1926. augusztus hó 3.-án
[Budapest, 1926. augusztus 3.]

MAGYAR KIRÁLYI KÜLÜGYMINISTERIUM^f
Aktaszám: 2.571/1926. Pol.

Tárgy: Hazatérő emigránsok letartóztatása

A bécsi m. kir. követség folyó évi július hó 13-iki 18.500. számú jelentése szerint hazatérő emigránsok, kik - Nagyméltóságoddal egyetértésben kiadott és Nagyméltóságodnak 1924. július hó 22-én megküldött 2.325/1924. Pol. számú rendeletemnek megfelelően „Rendeletellenesen távozott igazolt” jelzéssel ellátott hazatérési igazolvánnyal Magyarországra utaznak,³⁴ a határátlépés alkalmával, vagy közvetlenül az átlépés után le lettek, illetve le lesznek tartóztatva, ami az emigránsoknál azt a benyomást kelti, hogy a bécsi magyar követség az emigránsoknak nemcsak helytelen felvilágosításokat ad, hanem letartóztatásuk iránt intézkedik, ami természetesen egyrészt nem felel meg a tényeknek, másrészt ismét ellentétben áll fentidézett rendeletemben foglaltakkal.

Az előfordult letartóztatások egyrészt meghazudtolják ezen rendeletem IV. bekezdése 2. pontjának d) alatti a ministertanács által engedélyezett hazatérés kimondását, másrészt rövid időn belül annak híre fog elterjedni, hogy a bécsi követség kijelentéseiben nem lehet bízni, aminek nem kívánatos politikai következményei lennének.

Van szerencsém ezért felkérni Nagyméltóságodat, hogy a határellenőrző rendőri közegeket a legsürgősebben felhívni méltóztassék a vonatkozó és idézett rendeletben foglaltak betartására, mert ezen rendelkezés értelmében csak azon - a IV. bekezdés 2. pontjának a, b, c) alá eső - emigránsok tartóztathatók le, akiknek utazási igazolványai „Rendeletellenesen távozott” jelzésű pecséttel vannak ellátva.

A minister helyett:

Barcza

[Címzés:]
Nagyméltóságú
Dr. Pesthy Pál
A M. Kir. Belügyministerium ideiglenes vezetésével
megbízott M. Kir. Igazságügyminister
Úrnak,
Budapest.

MNL OL BM K 149 130. d. 1926-1. tétel - 3.006. - Gépirat dr. Barcza György, a minisztérium Politikai Osztályának vezetője autográf aláírásával. - A levelet a M. Kir. Belügyministeriumban 1926. augusztus 6-án 4.727/1926. BM VII. Res. számon iktatták.

³⁴ Lásd a rendelet tervezetét (22.).

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a Budapest Kir. Ügyészségnek

[Budapest, 1926. augusztus 7.]

Aktaszám: 7.036/1926. f.ü.

A magyar királyi igazságügy-miniszter úrnak f. évi július 30-án kelt 36.555/1926. IM IV. számú rendelete folytán³⁵ az izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény bűnügyi iratait ./ idezárva utasítom a kir. ügyészséget, hogy Kassák Lajos ellen az *Álláspon*t című kommunista röpirat tartalma miatt izgatás büntette címén a bűnvádi eljárást indítsa meg s ellene a nyomozólevél kibocsátását indítványozza.

Egyidejűleg a 65.214/1926. k.ü. sz. jelentésére³⁶ utalva értesítem a kir. ügyészséget, hogy Igazs. min. úr nem találta teljesíthetőnek Kassák Lajosnak azt a kérelmét, hogy hazatérhessen és a bíróság előtt szabadlábbon védekezhessék.

Bpest 1926. aug. 7.

[Címzés:]

A budapesti kir. ügyészségnek

H.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Levéltervezet, dr. Fabó Zoltán főügyész helyettes a m. kir. igazságügy-miniszter 1926. július 30-i levelét javította át. – A kész iratot 1926. augusztus 9-én küldték el.

³⁵ Lásd 67.

³⁶ Lásd 62.

A m. kir. belügyminiszter – a m. kir. külügyminiszternek

[Budapest, 1926. augusztus 10.]

Aktaszám: 4.727/1926. BM VII. Res.

Tárgy: Hazatérő emigránsokkal szemben követendő eljárás

M. Kir. Külügyministernek.

Hivatkozással Nagyméltóságodnak a hazatérő emigránsokkal szemben követendő eljárás tárgyában 2.571/1926. Pol. szám alatt hozzám intézett nagybecsű átiratára³⁷ van szerencsém tisztelettel közölni, hogy a határszéli rendőrhatóságokat egyidejűleg a helyes eljárásra megfelelően kioktattam.

Bpest. 926, VIII. 10.

MNL OL BM K 149 130. d. 1926–1. tétel – 3.006. – Dr. Kemény István rendőrtanácsos ugyanazon aktaszámon két levéltervezetet készített a m. kir. belügyminiszter számára (lásd a következő iratot is).

³⁷ Lásd 68.

A m. kir. belügyminiszter – a M. Kir. Államrendőrség budapesti főkapitányának, országos kerületi főkapitányainak és a révfőkapitányának

[Budapest, 1926. augusztus 10.]

Aktaszám: 4.727/1926. BM VII. Res.

Tárgy: Hazatérő emigránsokkal szemben követendő eljárás

Valamennyi ker. főkapitánynak, a budapesti főkapitánynak és a révfőkapitánynak.

Hivatkozással a hazatérő emigránsokkal szemben követendő eljárás tárgyában 14.096/1924. VII. Res. szám alatt kiadott körrendeletemre³⁸ közlöm, hogy a m. kir. külügyminiszter úrtól vett értesítés szerint egyes határszéli rendőrhatóságok olyan hazatérő emigránsokat, akik valamely külképviseleti hatóságunk által kiállított és „*Rendeletellenesen távozott... Igazolt*” bélyegzővel ellátott hazatérési igazolvánnyal léptek be, letartóztattak.³⁹

Tudomásvétel, mihez tartás és az alsófokú hatóságok megfelelő utasítása céljából közlöm, hogy a hivatkozott 14.096/1924. számú körrendeletemben körvonalazott szigorúbb eljárásnak (őrizetbe vétel) csupán azokkal a hazatérő emigránsokkal szemben van helye, akiknek hazatérési igazolványában a „*Rendeletellenesen távozott, nem igazolt*” bélyegző vagy beírás található. Egyébként, azaz ha a hazatérési igazolványban a „*Rendeletellenes [!] távozott, igazolt*” bélyegző vagy beírás szerepel, úgy a belépésnél csupán a fokozott ellenőrzésnek van helye, és – a választott lakhely rendőrhatóságának megfelelő utasítása céljából – hozzám kell jelentést tenni.

MNL OL BM K 149 130. d. 1926–1. tétel – 3.006. – Dr. Kemény István rendőrtanácsos levéltervezete dr. Boór Aladár 1926. augusztus 10-i kézjeggyével. – Lásd az előző levelet is.

³⁸ Lásd 31.

³⁹ Lásd 68.

A m. kir. külügyminiszter – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. október 8.]

MAGYAR KIRÁLYI KÜLÜGYMINISTERIUM^f
 Aktaszám: 3.446/1926. Pol.

Nagyméltóságú
 dr. Pesthy Pál
 m. kir. igazságügyminiszter Úrnak,

Budapest.

Hivatkozással f. évi július hó 30-án 36.555. sz. alatt kelt nagybecsű átiratára⁴⁰ szíves tudomásvétel és további intézkedés végett megküldöm.

Budapest, 1926. okt. 8.

A miniszter helyett:

Khuen-Héderváry

[A bécsi m. kir. követ – a m. kir. külügyminiszternek]

[Bécs, 1926. szeptember 29.]

Másolat.

M. Kir. Követség Bécs.
 Aktaszám: 22.008/1926.
 Kassák Lajos hazatérése.
 Hiv. sz. 2.799/Pol. 1926. VIII. 11.

Bécs, 1926. szept. 29.

Van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy Kassák Lajos a követségen újból megjelent és előadta, hogy *Egy ember élete* című regénye a „Nyugat”-ban jövő hó 1-én megjelenik⁴¹ s a kefelenyomatok átvizsgálása végett okvetlenül sürgősen Budapestre kell hazatérnie.

Van szerencsém tiszteletteljesen kérni, miszerint abbeli magas utasításával ellátni méltóztassék, vajjon nevezett számára a szokásos formájú hazatérési igazolványt „*Rendeletellenesen távozott nem igazolt*” megjegyzéssel ellátva kiállíthatom-e.

Kassákot ez esetben természetesen figyelmeztetném, hogy egy ily igazolvánnyal való hazatérése mily következményekkel jár.

⁴⁰ Lásd 66. – (1926. július 29.)

⁴¹ A Nyugat 1926. október 1-jei számában az *Egy ember élete* második könyvének nyitó darabját adták közre (489–506.).

Ambrózy s.k.
rk. követ és megh. min.

[Címzés:]
M. Kir. Külügyminiszteriumnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – A M. Kir. Külügyminisztérium gr. Ambrózy Lajos követ jelentését gépiratos másolat formájában továbbította, az aláíró gr. Khuen-Héderváry Sándor. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1926. október 13-án 50.798. számon iktatták, és azonnali elintézését igénylő bélyegzővel látták el.

A m. kir. belügyminiszter - a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. október 12.]

M. KIR. BELÜGYMINISZTER^é

Aktaszám: 5.103/1926. VII. Res.

Tisztelettel felkérem Nagyméltóságodat, hogy a m. kir. Külügyminiszter úrnak Kassák Lajos kommunista emigráns hazatérése tárgyában 3.446/1926. Pol. szám alatt Nagyméltóságodhoz intézett átirata⁴² tekintetében elfoglalt nagybecsű álláspontjáról engem is tájékoztatni méltóztassék.

Budapest, 1926. évi október hó 12-én.

A miniszter rendeletéből:

Diószeghy János
miniszteri tanácsos.

[Címzés:]

M. kir. Igazságügyminiszter Úrnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – Gépirat autográf aláírással. – Az iratot a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 51.030. számon 1926. október 14-én iktatták.

A levél hátoldalán dr. Váry Albert 1926. október 16-i, a 75. számú iratra utaló megjegyzése olvasható:

„Tudomásul. Előző szám alatt már elintézését nyert.”

⁴² Lásd az előző iratot.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. külügyminiszternek

[Budapest, 1926. október 14.]

Aktaszám: 50.798/1926. IM IV.

A m. kir. külügyminiszter úrnak

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési ügyében Nagyméltóságod 1926. okt. 8-án 3.446/1926. Pol. sz. a. kelt nagybecsű értesítésére⁴³ tisztelettel van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy Kassák Lajost a bpesti kir. büntetőtörvényszék izgatás büntette miatt nyomozólevéllel kíséri s ha hazatér, letartóztatásba kerül.

Bp 926 X. 14

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert a fenti, illetve a következő két levéltervezetet a M. Kir. Külügyminisztérium 1926. október 8-i levelének papírjára (lásd 72.) írta. A leveleket október 16-án küldték el.

⁴³ Lásd 72.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. belügyminiszternek

[Budapest, 1926. október 14.]

Aktaszám: 50.798/1926. IM IV.

A m. kir. belügyminiszter úrnak

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési ügyében arról értesülök, hogy nevezett haza akar térni. Ez okból tisztelettel van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy Kassák Lajost a bpesti kir. büntetőtörvényszék izgatás büntette miatt nyomozólevéllel kíséris ha hazatér, letartóztatásba kerül.

Bp 926 X. 14

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Lásd **72., 74.** is.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Főügyészség elnökének

[Budapest, 1926. október 14.]

Aktaszám: 50.798/1926. IM IV.

A budapesti kir. főügyész úrnak

Izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos kommunista szökevény hazatérési ügyében arról értesülök, hogy nevezett haza akar térni.

Mínt hogy Kassák Lajost a bpesti kir. büntetőtörvényszék izgatás büntette címén nyomozólevéllel kíséri, az esetleges további intézkedések megtétele végett Kassák Lajos hazatérési szándékát Méltóságoddal közlöm.

Bp 926 X. 14

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Lásd **72., 74.** is.

A m. kir. belügyminiszter - a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. október 25.]

Magyar királyi belügyminiszter^f
Aktaszám: 5.164/1926. VII. Res.

Tárgy: Kassák Lajos kommunista emigráns hazajövetele

Hivatkozással Nagyméltóságodnak folyó évi október hó 14-én 50.798/1926. IM IV. szám alatt kelt nagybecsű átiratára⁴⁴ tisztelettel felkérem Nagyméltóságodat, hogy a magyar királyi külügyminiszter úrnak Kassák Lajos kommunista emigráns hazatérése tárgyában 3.446/1926. Pol. szám alatt Nagyméltóságodhoz intézett átirata tekintetében⁴⁵ elfoglalt nagybecsű álláspontjáról is tájékoztatni méltóztassék.

Budapest, 1926. évi október hó 25-én

A miniszter rendeletéből:

Boór Aladár
miniszteri o.tanácsos.

[Címzés:]
M. Kir. Igazságügyminiszter Úrnak
Budapest

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 52.289. számon 1926. október 28-án iktatták.

⁴⁴ Lásd 75.

⁴⁵ Lásd 72.

A Budapesti Kir. Ügyészség indítványa a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék vádtanácsának

[Budapest, 1926. október 25.]

A budapesti kir. ügyészségtől.
Aktaszám: 77.843/1926. k.ü.

Ezeket az iratokat a következő indítvány benyújtásával küldöm át:

A vádtanács Kassák Lajos érsekújvári származású 39 éves, r. kath. vallású, volt budapesti, jelenleg bécsi lakos író ellen a Btk. 172. §-ának 2. bekezdésébe ütköző[.] az 1912. LXIII. tc. 19. §-a szerint büntetendő osztály ellen való gyűlöletre izgatás büntette miatt a Bp. 470. §-a alapján bocsásson ki nyomozólevelet, ennek megtörténte után a Bp. 472. §-ában meghatározott eljárás teljesítésével bízom meg [a] vizsgálóbíró, az pedig az iratokat közölje majd velem.

Közlöm, hogy a terhelt személyleírását a B. 5.845/1920. sz. ügyben már megküldöttem.

Indokok:

A nyomozással megállapított adatok szerint a terhelt Bécsben 1924. március havában *Álláspont* címen röpiratot adott ki, amelynek 8. lapján bevallott célja: „ama munka megindítása, amellyel a kommunista emigráció ezideig adósa a magyar forradalomnak, és az ellenforradalom terrorja alatt kínlódó magyar munkásságnak.”⁴⁶

Megállapítja a 6. lapon, hogy a komoly munkásmozgalom a kommunista mozgalommal egyenlő.

Megállapítván a 7. lapon, hogy a kommunista emigráció a magyarországi proletárdiktatúra ötödik évfordulóján üres tarsollyal térne haza bekapcsolódni az otthoni mozgalomba, ha a hazatérés lehetősége megnyílnék. – A tétlenséget jogosan számon kérhetnék tőle [!] az emigráció tagjaitól az otthoniak. – Röpiratával tehát a kommunista program szerint Magyarország viszonyait érintő tennivalók szükségességét fejt ki s okadatolja a következőképpen.

Reámutat a polgári osztályra mint a munkásosztály ellenségére. – A kommunista pártot a munkásság új nemzetközi jelentőségű erőképviseletnek [!] nevezi. – A társadalmi forradalmat jelenti ki az emberi életmódosítása végett az egyetlen formának. – Dicsőíti Lenint mint a konstrukció emberét. „Meg kell találnunk – mondja – annak a forradalmi munkának módját, amely a nyílt fegyveres akcióig hasznossá teszi az átmeneti időt.”⁴⁷ – A kommunista párt anyja és felnevelője az új embernek. – Megállapítja, hogy az első tennivaló pártiskolák felállítását. – Ezek részére programot közöl. – A burzsoá társadalom halálát és a forradalom szükségét hirdeti. – A terhelt ily módon a munkásosztályt a polgári osztály ellen gyűlöletre izgatta, mert az osztályellentétek kiküszöbölése végett a társadalmi forradalmat[,] a polgári osztály megsemmisítését és létezésének jogosulatlanságát hirdeti.

E tényállás szerint Kassák Lajos terhelt [!] a fent megjelölt büntette nyomatékos gyanúja kétségtelenül terheli.

Mínt hogy pedig a terhelt annak idején az ellene indított más bűnvádi eljárás alatt megszökött, s jelenleg külföldön tartózkodik, ennél fogva a nyomozólevél kibocsátása a Bp. 470. §-a alapján indokolt.

Budapest, 1926. évi október 25.-én.

⁴⁶ Az idézett hely pontosan: „nagyon szeretném, ha megjelenése komoly vitára adna alkalmat s így talán megindulhatna az a munka, amivel a kommunista emigráció ezideig adósa maradt a forradalomnak és az ellenforradalom terrorja alatt kínlódó magyar munkásságnak.” (KASSÁK, *Álláspont*, 8.)

⁴⁷ Az idézett hely pontosan: „meg kell találnunk annak a forradalmi munkának a módját, a lehető legjobb módját, amivel ezt az átmeneti időt, mint a forradalom egy szakaszát hasznosítani tudjuk az elkövetkező aktív, illetve a nyílt politikai és fegyveres akciók számára.” (Uo., 27.)

Dr. Strache
kir. főügyész, a kir. ügyészség elnöke.

A kiadmány hitelül:
Hartmann
kiadó.

[Címzés:]

A budapesti kir. büntető törvényszék vádtanácsának
Budapest.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat autográf aláírás nélkül. – Az indítványt 1926. október 27-én 13.079. számon iktatták a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéken.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. belügyminiszternek

[Budapest, 1926. október 29.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM^f
Aktaszám: 53.289/1926. IM IV.

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bécsi kommunista szökevény hazatérési ügyében 1926. okt. 25-én 5.164/1926. VII. Res. alatt kelt nagybecsű megkeresésére⁴⁸ tisztelettel van szerencsém értesíteni Nagyméltóságodat, hogy Kassák Lajost a bpesti kir. büntetőtörvényszék nyomozólevéllel kíséri s így hazatérése esetén letartóztatásba kerül.

Bpest 926 X. 29

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Váry Albert levéltervezete az igazságügy-miniszter számára, a levelet 1926. november 4-én küldték el.

⁴⁸ Lásd 77.

Hazatérési igazolvány Kassák Lajos magyar emigráns számára

[Bécs, 1926. november 3.]

Aktaszám: 24.115/1926. Bécsi követség

Hazatérési igazolvány
magyar emigráns részére.Heimreisezertifikat
für ungarischen Emigranten.

Név: Kassák Lajos

Name: Ludwig Kassák

Foglalkozás: író

Beschäftigung: Schriftsteller

Születési hely: Érsekújvár

Geburtsort: Érsekújvár

Születési idő: 1887. III. 21.

Zeit der Geburt: 21. III. 1887.

Illetőségi hely: Budapest

Zuständigkeitsort: Budapest

(239.596-IV-26)

(239.596-IV-26)

Jelenlegi lakhely: Bécs

Gegenwärtiger Wohnort: Wien, Amalien-
strasse 26

Amalienstrasse 26

Magyarországi lakhely:

Aufenthaltort in Ungarn: Budapest

Budapest, V. Szigetutca 16 [!]

V. Szigetutca 16 [!]

Személyleírás:

Personsbeschreibung:

termete: közép

Statur: mittel

arca: hosszas

Gesicht: oval

szeme: kék

Augen: blau

haja: sötétbarna

Haare: dunkelbraun.

Érvényes: 1926. évi november

Giltig bis 10. November 1926.

hó 10-éig

Bécs, 1926. évi november hó 3.

Wien, am 3. November 1926.

A m. kir követ helyett:

Für den kgl. ung. Gesandten:

Nagy

Generalkonsul.

PIM-KM, KM-an. – Kassák Lajos fényképével, br. Nagy Árpád főkonzul aláírásával és a Bécsi Magyar Kir. Követség pecsétjével. – Az okmány felső margóján a *Rendellenesen távozott bélyegzőszöveg* olvasható.

A m. kir. belügyminiszter - a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1926. november 9.]

Magyar királyi belügyminiszter.
Aktaszám: 5.276/1926. BM VII. Res.

Hivatkozással Nagyméltóságodnak Kassák Lajos kommunista emigráns hazatérése ügyében október hó 14-én 50.798/1926. IM IV. szám alatt hozzáam intézett nagybecsú átiratára,⁴⁹ valamint október hó 25-én 5.164/1926. VII. Res. szám alatt Nagyméltóságodhoz intézett megkeresésemre⁵⁰ van szerencsém tisztelettel közölni, hogy a bécsi m. kir. követség Kassák Lajos részére folyó hó 4-én 24.115/1926. szám alatt hazatérési igazolványt állított ki,⁵¹ miután nevezett felmutatta a budapesti kir. ügyészségnek 72.004/1924. számú, 1924. október 28-án kelt[,] Dr. Györki Imre budapesti ügyvédhez intézett kiadmányát,⁵² mely szerint a Kassák Lajos ellen kibocsátott nyomozólevelet a kir. büntetőtörvényszék vádtaácsa 1924. szeptember 3-án kelt B.IV. 5.845/1920. számú végzésével visszavonta és a bűnvádi eljárást az 1914. évi XIV. tc. 48. §-a értelmében elévülés címén megszüntette.⁵³

Tisztelettel kérem azért Nagyméltóságodat szíveskedjék velem sürgősen közölni, hogy fentiekre való tekintettel Kassák Lajos beutazása esetén letartóztatandó-e, vagy sem?

Budapest, 1926. évi november hó 9-én.

A miniszter rendeletéből:

Boór Aladár
miniszteri o.tanácsos.

[Címzés:]
M. kir. Igazságügyminiszter Úrnak
Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 56.683. számon 1926. november 15-én iktatták, és „azonnal” utasítással látták el.

⁴⁹ Lásd 75.

⁵⁰ Lásd 77.

⁵¹ Lásd az előző iratot. – A kiállítás dátuma 1926. november 3.

⁵² Lásd 35.

⁵³ Lásd 34.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék nyomozólevele Kassák Lajos ellen

[Budapest, 1926. november 18.]

A budapesti kir. büntetőtörvényszék^f
Aktaszám: B.IV. 13.079/1926/2.

Nyomozólevél.

Kassák Lajos alaposan gyanúsítható a Bécsben 1924. március havában elkövetett a Btk. 172. §-ának 2. bek. ütköző és az 1912. évi 63. tc. 19. § szerint büntetendő osztály ellen való gyűlöletre izgatás bűntettével.

Minthogy a fent nevezett terhelt/elítelt ismeretlen helyen tartózkodik - megszökött - megkeresem az összes bírói és közigazgatási hatóságokat, hogy a terheltet/elíteltet nyomoztatni, kézrekerülése esetében letartóztatni, a legközelebbi kir. járásbíróság vagy kir. törvényszék fogházába beszállítani és erről a kir. bíróságot értesíteni szíveskedjenek.

A terhelt /elítelt személyleírása a következő:

- 1.) A terhelt/elítelt neve és álnéve: *Kassák Lajos*
- 2.) Születésének helye: *Érsekújvár*
- 3.) Állampolgársága: *magyar*
- 4.) Születésének ideje: *39 éves*
- 5.) Nyelvismerete: *magyar*
- 6.) Vallása: *keresztény*
- 7.) Családi állapota: *nős*
- 8.) Foglalkozása: *író*
- 9.) Atyának neve: -
- 10.) Anyának leánykori neve: -
- 11.) Mikép[p]en írható le a terhelt/elítelt személye és különösen melyek a szembeötlő, jellemző sajátosságai (különös ismertetőjelei):
 - a) természetben; tartásában, mozdulataiban, testén? *170 cm sovány[,] erősen csontos*
 - b) beszédében? *palócosan beszél*
 - c) szemén, tekintetében, nézésében? *szürke*
 - d) száján?
 - e) orrán?
 - f) fülén?
 - g) fejének egyéb részén? *rendkívül magas homlokú*
 - h) kezének látható részein?
- 12.) Milyen a terheltnek/elíteltnek
 - a) a haja? *szőkés barna*
 - b) szemöldöke? *"*
 - c) a bajusza? *borotvált*
 - d) a szakálla? *"*
- 13.) Ismeretes-e a terhelt/elítelt egyéb sajátossága testének ruhával fedett részein?
- 14.) Milyen volt a terhelt/elítelt legutolsó ruházata? *egyszerűen, hanyagul*

Budapest 1926 évi november hó 18 napján.

/azonosítatlan aláírás/

kir. tszéki bíró

[Idegen kéz ceruzaférasos megjegyzése a rektó alsó szélén:] volt kommunista

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – A formanyomtatványon írógéppel, illetve kézírással kitöltött részeket dőlt betűvel közöljük.

Kassák Lajos kérvénye a m. kir. igazságügy-miniszterhez

[Budapest, 1926. november 18.]

Iktatószám: 103.841/1926. k.ü.

A nagyméltóságú
magy. kir. Igazságügy Miniszter Úrhoz,
Budapest

(a budapesti kir. Ügyészség útján)

Sürgős Kérvénye
Kassák Lajos, író terheltnek,
képv:
Dr. Földes István ügyvéd
Budapest, VI., Berliini-tér 2.

az ellene folyamatban lévő bűnügyben
szabadlábon való védekezés engedélyezése iránt.

Nagyméltóságú Miniszter Úr,
Kegyelmes Uram!

Az ellenem sajtó útján elkövetett izgatás büntette miatt folyamatba tett bűnügyben a budapesti kir. Ügyészség méltóságos Elnöke annakidején eljáró ügyvédemet Dr. Györki Imrét 72.004/1924. k.ü. sz. a. arról értesítette, hogy ellenem az eljárás megszűnt és a nyomozólevelet a budapesti kir. büntetőtörvényszék vádtanácsa B.IV. 5.845/1920. sz. végzésével visszavonta.⁵⁴

Ennek megtörténte után kérvényt adtam be Nagyméltóságodhoz még 1924-ben, melyben kértem, hogy hazatérésem engedélyeztessék és ez a kérvényem, közel két évig tartó elintézés után azzal nyert befejezést, hogy tőlem egy reversálist vettek, hogy hazajövetelem esetén politikával foglalkozni nem fogok,⁵⁵ és ennek folyamánaképpen a wieni magyar kir. követség által kiállított hazatérési igazolvánnyal Magyarországra visszatértem.

Már ittlétem alatt értesültem arról, hogy ellenem egy még 1924. március havában Wienben megjelent könyvem miatt körülbelül egy hónappal ezelőtt új eljárás tételét folyamatba és ennek folyamánaképpen nyomozólevelet is bocsátottak ki ellenem.

Annak nyomatékos felemlítése mellett, hogy ezen könyvet Magyarországon soha nem terjesztették, ez a könyv Magyarországból kitiltva nincsen, külföldön jelent meg és akkor[,] amikor még én a kívánt politikai reversálist nem adtam meg, el sem tudom képzelni, mi lehet az oka annak, hogy ellenem a megadott reversális után ismét bűnvádi eljárás tételét folyamatba egy oly könyvért, melyet külföldön írtam és amely Magyarországba soha nem került.

A könyvért én természetesen, ha ellenem vád emeltetik, a teljes felelősséget vállalom, bírám elé állok és amennyiben ezért a könyvért Magyarországon felelősségre vagyok vonható, el fogom viselni a kiszabandó büntetést.

Ily előzmények után arra kérem Nagyméltóságodat már igazolt ügyvédem által:

⁵⁴ Lásd 34., 35.

⁵⁵ Lásd 44.

méltóztassék nekem megengedni, hogy az ellenem folyamatba tett |:új:| bűnügyben szabadlábbon védekezhessem és méltóztassék a budapesti kir. ügyészséget utasítani, hogy a kibocsátott nyomozólevelet vonja vissza.

Nagyméltóságodnak alázatos szolgája

Kassák Lajos.

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – Gépirat, autográf aláírás nélkül, dr. Földes István kézjegyével. – Az iratot 1926. november 18-án 103.841. számon érkezették a Budapesti Kir. Ügyészségen.

Kosztolányi Dezső – Simon Jolánnak

Budapest 1926–XI. 18
[Budapest, 1926. november 18.]

Nagyságos Asszonyom, –

itt küldöm az ívet: rajta van gróf *Teleky* [!] Sándorné, *Vikár* Béla, az akadémikus, több petőfista, aki a kormány előtt számít. Nem ártana, ha még néhány embert – akárkit – aláíratna, a szám miatt. *Vikár* Béla maga ajánlkozott, hogy az igazságügy miniszter elé viszi. Kérem, legyen kedves szólítson föl (Teréz 128-85), hogy a küldöttség ügyét megbeszélhessük.

Vagyok kész híve:

Kosztolányi Dezső

K: MTA KIK Ms 4.621/207. – Névjegykártyán tintaírással, a névjegykártya szövege:

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

M: KOSZTOLÁNYI Dezső, *Levelek – Naplók*, szerk. RÉZ Pál, KELEVÉZ Ágnes, KOVÁCS Ida, Osiris, Budapest, 1996, 552.

A kártya Kosztolányi Dezső hagyatékában maradt fenn, az író az itt következő kérvényt más úton juttathatta el Simon Jolánnak.

Gróf Teleki Sándorné Kende Júlia (1864–1937), író álnévén Szikra.

Vikár Béla (1859–1945) etnográfus-népdalgyűjtő, műfordító, eszperantista.

Magyar írók és hírlapírók kérvénye a m. kir. igazságügy-miniszterhez

[Budapest, 1926. november 18.]

Nagyméltóságú
Dr. Pesthy Pál Magyar kir. Igazságügyminister Úrhoz
Budapest.

Méltóságos
Dr. Strache Gusztáv
Kir. ügyészségi elnök Úr kezéhez

Kérvénye
gróf Teleki Sándorné és benntnevezett társainak
Kassák Lajos elleni ügyben bentiek iránt.

Nagyméltóságú Minister Úr,
Kegyelmes Uram!

Alulírott magyar írók és hírlapírók, mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, Kassák Lajos író társunk azon kérelmére, [!] hogy az ellene folyamatba tett új bűnvádi ügyben szabadlábban védekezhessék – kegyesen helyt adni méltóztassék.

Mély tisztelettel

gr. Teleki Sándorné⁵⁶
Vikár Béla
az Akadémia tagja
Heltai Jenő⁵⁷
Harsányi Zsolt⁵⁸
Karinthy Frigyes⁵⁹
Dánielné Lengyel Laura⁶⁰
Lengyel Menyhért⁶¹
Lányi Viktor⁶²
Molnár Jenő⁶³
Porzsolt Kálmán⁶⁴
Szenes Béla⁶⁵

⁵⁶ gr. Teleki Sándorné Kende Júlia

⁵⁷ Heltai Jenő (1871–1957) író, költő, újságíró, dramaturg és színházigazgató.

⁵⁸ Harsányi Zsolt (1887–1943) író, újságíró, műfordító, színházigazgató.

⁵⁹ Karinthy Frigyes (1887–1938) író, költő, műfordító.

⁶⁰ Dánielné Lengyel Laura (1877–1954) író, újságíró, évtizedeken át a Budapesti Hírlap kritikusaként működött.

⁶¹ Lengyel Menyhért (1880–1974) színműíró, publicista, forgatókönyvíró.

⁶² Lányi Viktor (1889–1962) író, műfordító, zeneszerző.

⁶³ Dr. Molnár Jenő (1880–1933) író, újságíró, számos alkalmi vers szerzője; a levél írása idején a Borsszem Jankó szerkesztője.

⁶⁴ Porzsolt Kálmán (1860–1940) író, újságíró, színházigazgató, a Pesti Hírlap *Esti leveleinek* szerzője.

⁶⁵ Szenes Béla (1894–1927) író, újságíró, színpadi szerző.

Sas Ede

a Petőfi Társaság titkára⁶⁶

Ráskai Ferenc⁶⁷

dr. Várady József⁶⁸

Mezei Ernő⁶⁹

dr. Bauer / /

Tamás Ernő⁷⁰

Réti Lajos⁷¹

Lenkey Gusztáv⁷²

Süle Antal⁷³

Kosztolányi Dezső

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat, autográf aláírásokkal. – Az aláírók a névsorban Lányi Viktorral kezdődően Kosztolányi Dezső munkatársai voltak a Pesti Hírlap szerkesztőségében.

⁶⁶ Sas Ede (1869–1928) író, újságíró, lapszerkesztő.

⁶⁷ Ráskai Ferenc (1880–1942) író, újságíró, színpadi szerző, a Pesti Hírlap belső munkatársa.

⁶⁸ Feltehetőleg dr. belényesi Várady József (1881–1945) újságíró, a Pesti Hírlap munkatársa.

⁶⁹ Mezei Ernő (1850–1932) hírlapíró, országgyűlési képviselő.

⁷⁰ Tamás Ernő (1892–1955) író, hírlapíró, költő, 1924-től a Pesti Hírlap munkatársa.

⁷¹ Réti Lajos (1902–) hírlapíró, a Pesti Hírlap belső munkatársa.

⁷² Lenkey Gusztáv (1870–1936) hírlapíró, a Pesti Hírlap felelős szerkesztője.

⁷³ Süle Antal (1884–1969) újságíró, a Pesti Hírlap szerkesztője.

A Magyar Újságírók Egyesületének kérvénye a Budapesti Kir. Ügyészség elnökéhez

[Budapest, 1926. november 18.]
Budapest, 1926 november 18.

Méltóságos dr. Sztrache [!] Gusztáv Úrnak,
a budapesti kir. ügyészség elnökének,
Budapest.

Méltóságos Urunk!

A Magyar Újságírók Egyesülete azon tiszteletteljes kéressel járul Méltóságod elé, méltóztassék [a] Kassák Lajos író ellen kibocsátott körözést⁷⁴ visszavonni. Anélkül, hogy az ügyre egyébként bármilyen befolyást óhajtanánk gyakorolni, csupán az a kérésünk, hogy Kassák Lajos az ellene indított bűnügyben szabadlábban védekezhessék.

Köszönetünk előzetes kifejezése mellett, vagyunk Méltóságodnak
készszéges hívei:

Balassa Imre
főtitkár

Márkus Miksa
m. kir. udv. tan.
elnök.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Levélpapír-fejléc: MAGYARORSZÁGI | ÚJSÁGIRÓK
EGYESÜLETE | VII, RÁKÓCZI ÚT 10 | TELEFON: JÓZSEF 120-26 [az első szóból az „ORSZÁGI” rész
kihúзва] – Gépirat, autográf aláírásokkal, későbbi iktatószámokkal.

Balassa Imre (1886–1974) író, újságíró, dramaturg, zenekritikus.

Márkus Miksa (1868–1944) újságíró, lapszerkesztő, a Magyarországi Újságírók Egyesületének
elnöki tisztét 1918-tól töltötte be.

⁷⁴ Lásd 82.

Jegyzőkönyv Kassák Lajos bűnügyében

[Budapest, 1926. november 19.]

[aktaszám nélkül]

Jegyzőkönyv

Felvették a budapesti kir. ügyészségnél Budapesten, 1926. november 19-én izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bűnügyében.

Jelenlevők az alulírottak.

Kassák Lajos, 1887. március 21-én született, Érsekújvárt, r. kat., író, nős Simon Jolánnal, budapesti (V. Sziget-utca 16., I. 14.) lakos s a következőket adja elő:

F. é. november 5-én érkeztem meg Budapestre Bécsből, ahol 1920. február hava óta tartózkodtam. Nem tudtam arról, hogy ellenem *Álláspont* c. röpiratommal kapcsolatosan bűnvádi eljárás indult meg ellenem, [!] s nyomozólevelet bocsátottak ki.

Én a bécsi m. kir. követség hazatérési igazolványával ellátva tértem vissza Magyarországra területére.

Budapesten állandó lakásom van s annyi jövedelmem, amelyből szerényen meg tudok élni. Ez a jövedelem írói tiszteletdíjakból áll, amelyeket nekem a „Nyugat” c. folyóirat és egyes könyvkiadók fizetnek.

Kérésem az, hogy letartóztatásom mellőztessék és az ellenem megindult bűnvádi eljárás során szabadlábbon védekezhessen.

Felolvastatván, helybenhagyatott

Kmf.

dr. Miskolczy Ágost
kir. ügyész.

Kassák Lajos

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – A jegyzőkönyvet a Budapesti Kir. Ügyészség alelnöke, dr. Miskolczy Ágost vette fel – Kassák Lajos autográf aláírásával.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. belügyminiszternek

[Budapest, 1926. november 19.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM^f

Aktaszám: 56.683/1926. IM IV.

A m. kir. belügyminister Úrnak

Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben, hivatkozással f. évi november hó 9-én 5.276/1926. VII. Res. szám alatt kelt nagybecsű iratára,⁷⁵ tisztelettel értesítem Nagyméltóságodat, hogy a nevezett ellen régebbi ügye alapján folyamatban volt bűnvádi eljárást szüntette meg a kir. törvényszék vádтанácsa. Kassák Lajos ellen azonban az *Álláspont* című röpirat tartalma miatt izgatás büntette címén újabb bűnvádi eljárás lett folyamatba téve, annak során a kir. ügyészség újabb nyomozólevél kibocsátását indítványozta s a vádтанács a nyomozólevél kibocsátását el is rendelte. Ezek szerint Kassák Lajos hazatérte esetén letartóztatandó.

Bp 926 XI/19.

P. d.: Előadó rövid úton állapította meg, hogy a bíróság kibocsátotta a nyomozólevelet.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Szolnok Jenő főügyész helyettes, az ügy új előadójának levéltervezete az igazságügy-miniszter számára a belügyminiszter 1926. november 9-i levelének verzóján. – Mivel a levéltervezet papírján kiadói jegyzések nem találhatók, elképzelhető, hogy a levelet végül nem küldték el.

⁷⁵ Lásd 81.

Dr. Szolnok Jenő feljegyzése a Kassák Lajos elleni nyomozólevél visszavonásáról

[Budapest, 1927. február 1.]

[Magyar Kir. Igazságügy-minisztérium]

Aktaszám: 56.683/1926. IM IV.

A m. kir. belügyminiszter úr felvilágosítást kér arra nézve, hogy a Kassák Lajos ellen kibocsátott nyomozólevél hatálya fennáll-e és Kassák Lajos beutazása esetén letartóztatandó-e.

Az iratokból megállapítható, hogy a Kassák Lajos ellen régebbi ügye alapján folyamatban volt bűnvádi eljárást a vádtanács megszüntette. Ő azonban újabban *Álláspont* felirat alatt egy röpiratot tett közzé, annak tartalma miatt izgatás büntette címén újabb bűnvádi eljárás lett ellene folyamatba téve és annak során a bíróság újabb nyomozólevél kibocsátását rendelte el.

Tisztelettel alulírott előadó ez ügy állása felől a kir. ügyészség elnökénél⁷⁶ érdeklődvén, tőle azt a felvilágosítást kapta, hogy az ügy ügyészségi iratain az ő, az ügyészség elnöke írásával feljegyzés olvasható, amelynek tartalma szerint a Kassák Lajos ellen kibocsátott nyomozólevelet vissza kell vonni és az ügyet egyelőre irattárba kell tenni. Ennek alapján a kir. ügyészség indítványára a bíróság az újabb nyomozólevelet vissza is vonta. Az ügyészség elnöke ismételt puhatolózás után sem tudott felvilágosítást adni arra nézve, hogy kinek az utasítása alapján vezette a feljegyzést a bűnügyi iratra.

Az utasításról nincs tudomása Timkó őméltóságának,⁷⁷ Váry Albertnek és Gál o. tanácsosnak⁷⁸ sem. Nem tud az utasításról Baróthy főügyész⁷⁹ és tisztelettel alulírott előadó sem.

Indokoltnak látszik az iratok beszerzése.

Budapest, 1927. évi február hó 1-én.

Szolnok Jenő

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A feljegyzéshez dr. Szolnok Jenő az igazságügy-miniszter nevében levéltervezetet csatolt (lásd a következő iratot).

⁷⁶ dr. Strache Gusztáv

⁷⁷ dr. Timkó Zoltán koronaügyész helyettes, az igazságügy-minisztérium IV. Büntetőjogi Ügyosztályának főnöke

⁷⁸ dr. Gál László min. osztálytanácsos, az igazságügy-minisztérium Elnöki Ügyosztályának előadója

⁷⁹ dr. Baróthy Pál

A m. kir. igazságügy-miniszter - a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1927. február 1.]

[Magyar Kir. Igazságügy-minisztérium]

Aktaszám: 56.683/1926. IM IV.

Felkérem Méltóságodat, hogy Kassák Lajos ellen izgatás büntette címén folyamatba tett bűnügy iratait hozzám sürgősen felterjeszteni szíveskedjék.

Budapest, 1927. évi február hó 1-én.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925-57.966. – Dr. Szolnok Jenő gépiratos tervezete, a levelet 1927. február 7-én küldték el. – Lásd az előző iratot.

Dr. Szolnok Jenő feljegyzése a Kassák Lajos bűnügyére vonatkozó iratok felterjesztéséről

[Budapest, 1927. február 23.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f

Aktaszám: 8.848/1927. IM IV.

A beadvány száma és kelte: 12.875/1927. k.ü. – febr. 11.⁸⁰

Tárgy: A budapesti kir. ügyészség felterjeszti osztály elleni gyűlöletre izgatás büntetével gyanúsított Kassák Lajos bűnügyére vonatkozó iratokat

A Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügy alapját előiratunk, különösen a 36.555/1926. IM IV. sz. előadmány⁸¹ ismerteti.

Amint 56.683/1926. IM IV. sz. előiratunkból⁸² kitűnik, a budapesti kir. ügyészség elnöke⁸³ nem tudott felvilágosítást adni arra nézve, hogy az ügy ügyészségi iratain olvasható az a feljegyzés, hogy a Kassák Lajos ellen kibocsátott nyomozólevelet vissza kell vonni és az ügyet egyelőre irattárba kell tenni, kinek az utasítása alapján történt.

Tisztelettel alulírott előadó az utasítás eredete kérdésében kérdést intézett Timkó Öméltóságához,⁸⁴ a miniszterelnökség sajtóosztályához, Váry Albert, Baróthy Pál és Gál o. tan.⁸⁵ urakhoz, de az utasításról senki sem tudott felvilágosítást nyújtani.

Ezekre tekintettel indokoltnak látszik, hogy az iratokat – a terheltnék továbbra is szabadlábbon hagyása mellett – a bűnvádi eljárás folytatása céljából a kir. ügyészségnek visszaküldjük.

Budapest, 1927. évi február 23-án.

Szolnok Jenő

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással.

A feljegyzéshez dr. Szolnok Jenő az igazságügy-miniszter nevében két levéltervezetet készített (lásd 92–93.).

⁸⁰ Ez a beadvány az iratok között nem volt fellelhető.

⁸¹ Lásd 64.

⁸² Lásd 89.

⁸³ dr. Strache Gusztáv

⁸⁴ dr. Timkó Zoltán

⁸⁵ dr. Gál László

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1927. február 23.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
Aktaszám: 8.848/1927. IM IV.

A budapesti kir. ügyészségnek.

Izgatás büntetével gyanúsított Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben a folyó évi február hó 11. napján kelt 12.875/1927. k.ü. számú jelentése⁸⁶ kíséretében felterjesztett iratokat a bűnvádi eljárás folytatása céljából Méltóságodnak visszaküldöm. Kassák Lajos szabadlábon hagyása ellen nincsen észrevételem.

Kmf.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Szolnok Jenő gépiratos tervezete, a levelet 1927. március 2-án küldték el.

⁸⁶ Ez a jelentés az iratok között nem volt fellelhető.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a m. kir. belügyminiszternek

[Budapest, 1927. február 23.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
Aktaszám: 8.848/1927. IM IV.

A m. kir. belügyminiszter úrnak.

Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozással a múlt évi november hó 9-én 5.276/1926. VII. Res. szám alatt kelt nagybecsű iratára⁸⁷ tisztelettel értesítem Nagyméltóságodat, hogy a nevezett ellen régebbi ügye alapján folyamatban volt bűnvádi eljárást szüntette meg a kir. törvényszék vádтанácsa. Kassák Lajos ellen azonban az *Álláspont* című röpirat tartalma miatt izgatás büntette címén újabb bűnvádi eljárás lett folyamatba téve, annak során a kir. ügyészség újabb nyomozólevél kibocsátását indítványozta, a vádтанács a nyomozólevél kibocsátását el is rendelte, minthogy azonban utóbb Kassák Lajos tartózkodási helye ismeretessé vált, a kir. ügyészség indítványára a vádтанács az utóbb kibocsátott nyomozólevelet is visszavonta.

Ezek szerint Kassák Lajos letartóztatását mellőzni kell.

Budapest, 1927. évi február 23-án.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Szolnok Jenő gépiratos tervezete, a levelet 1927. március 2-án küldték el.

⁸⁷ Lásd 81.

Julius Fischer nyilatkozata

[Bécs, 1927. február 24.]

Geschäftszahl 348/1927.

Erklärung

Endesunterzeichneter, Besitzer des Verlages J. Fischer erkläre ich, dass das in meinem Verlag von Lajos Kassák unter dem Titel *Álláspont* erschienene Buch nie in den Buchhandel gekommen ist. Das Buch wurde ausschliesslich als Manuskript in verschlossenem Kuvert an bestimmte Personen verschickt. Sein Inhalt schliesst sich in seiner polemischen Eigenschaft an die, in der kommunistischen Partei seinerzeit stattgefundenen t[h]eoretischen Kämpfe[,] an. Das Buch wurde in 300 Exemplaren gedruckt, von denen 150 verschickt, die übrigen 150 als Makulatur vernichtet wurden.

Es wurde kein einziges Buch nach Ungarn verschickt, noch ist das Buch je in öffentlichen Buchhandlungen verkauft worden, ist auch heute nirgends erhaeltlich. [!]

Wien, am 24 Feber 1927

Julius Fischer

Fordítás

az 1 schilling bélyeggel ellátott német szövegű eredetiről.

[Nyilatkozat]

Alulírott, mint a Fischer J. Kiadóvállalat tulajdonosa ezennel kijelentem, hogy a Kassák Lajostól *Álláspont* cím alatt kiadásomban megjelent könyv a könyvkereskedelemben nem került. A könyv kizárólag mint kézirat, zárt borítékban bizonyos személyek címére küldetett. Tartalma, vita jellegénél fogva belekapcsolódik a kommunista pártban annakidején folytatott elméleti harcokba. A könyv 300 példányban jelent meg, ebből 150 szétküldetett, a többi pedig makulatúraként lett megsemmisítve.

Egyetlen egy könyv sem küldetett Magyarországra, sem nyilvános könyvkereskedésben a könyv soha nem árusított és ma sem kapható sehol.

Wien, 1927. február 24.

Fischer Gyula s.k.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat későbbi iktatószámokkal. – Julius Fischer (Gömöri Gyula) könyvkereskedő (Bécs, VII. ker. Neustiftgasse 93. sz.) aláírását Dr. Ludwig Hackmüller bécsi közjegyző hitelesítette az okiraton.

A M. Kir. Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának jegyzőkönyve

[Budapest, 1927. április 27.]

A m. kir. állami rendőrség bpesti főkapitánysága.^f
[Aktaszám nélkül]

Jegyzőkönyv.

Fölvéve Budapesten, 1927. évi április hónap 27. napján déli 12 órakor.
Jelen vannak: alulírottak.

Idézésre megjelent gyanúsított személyes viszonyaira nézve megkérdezettvén, előadja:

1. Családi neve: *Kassák*
2. Utóneve: *Lajos*
3. Atyjának családi és utóneve: *K. István*
4. Anyjának családi és utóneve: *Istenes Erzsébet*
5. Születés-ideje: *1887. év március hó 21. nap.*
6. Születés-helye: *Érsekújvár*
7. Családi állapota: *nős*
Nős férfinél a feleség neve: *Simon Jolán*
8. Honossága: *magyar*
9. Községi illetősége: *Budapest*
10. Lakhelye: *5. Sziget ucca 16. I. 14.*
11. Vallása: *rkat.*
12. Kora: *40 éves*
13. Foglalkozása (állása, hivatása): *író*
14. Vagyoni viszonyai: *vagyontalan* [ceruzairásos kiegészítés:] *évi 1.000–1.200*
15. Katonasági viszonyai: *nem volt*
16. Szellemi műveltsége:
 - a.) ír és olvas? [a kitöltő hivatalnok az előbbi szavakat aláhúzta; ceruzairásos kiegészítése:] *4 elemi*
 - b.) magasabb iskolai képzettsége?
17. Anyanyelve: *magyar* [ceruzairásos kiegészítés:] *beszél németül*
18. Az örökösökre át nem szálló címek, rend- és díszjelek: *-*
19. Terhelt által vitt gyámság vagy gondnokság: *-*
20. Előző büntetések: *büntetlen*
21. A gyanúsítottnál netán felismerhető testi vagy szellemi fogyatkozás: *nincsen*

Személyazonosságának megállapítása után közöltetik terhelttel, hogy *osztály ellen gyűlöletre izgatás büntetével* gyanúsíttatik.

Gyanúsított figyelmeztetvén védőválasztói jogára, fölvilágosíttatván a védő kirendelésének módozatairól és az ingyenes védelem esetéről, kijelenti:

Védőül választom *Dr Földes István* ügyvédet.

Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

A gyanúsítást megértettem, bűnösnek nem érzem magamat.

Az Álláspont című füzetem miatt ellenem indult ügyben védekezésemet következőkben adom elő.

A füzetet én írtam, felelős kiadója én vagyok. Bécsben az Elbemühl nyomdában készült s megjelent illetve nyomtattatott mindössze 300 példányban. 150 példányt a füzetben foglalt elméleti kérdések Magyarországon kívül élő szakembereinek mint vita anyagát képezhető kéziratot küldtük szét. Tehát a füzetet a könyvtárusi forgalomba nem

hoztam s megjelentetésével céloom ez nem is volt. Legjobb tudomásom szerint Magyarországra ebből a füzetből egyetlen egy példány nem érkezett. Nem követhettem el tehát füzetemben foglaltakkal olyan izgatást, melyet magyarországi hatóság üldözhetne. A füzetből fennmaradt 150 példány Fischer Gyulának[,] a füzetet kiadó vállalat tulajdonosának idecsatolt hitelesített nyilatkozata szerint mint fölösleg megsemmisítettett.⁸⁸

Füzetem már csak azért sem képezheti izgatás tárgyát, mivel konkrét esetekkel és napi politikával legfőképp[pen] pedig Magyarországgal illetve az itteni osztályok harcaival nem foglalkozok benne. Teljesen elvont kérdéseket tárgyalok, elméleti megvilágításában azoknak a gondolatoknak, melyek füzetem lényegét adják s így mint egy elméleti mű nem izgathat tömegeket, osztályokat egymás ellen.

Magamat kollektív embernek érzem és vallom s így természetemnél s író mivoltomnál fogva minden kérdéshez hozzászóllok; ez azonban nálam nem pártpolitikai megnyilatkozás. Ez annál is inkább így van, mert kb. 18 éve nem vagyok semmiféle politikai pártnak, – s így a kommunista pártnak, sem Magyarországon sem külföldön tagja.

Megjegyezni kívánom, hogy a csatolt füzetnek – Álláspont – Magyarországra érkezett egyetlen példányát is én küldöttem a királyi ügyészségnek ügyvédem útján azzal, hogy amennyiben a benne foglaltak hazatérésem után esetleges ellenem folyamatba tehető eljárás tárgyát képezhetnék, ezt megelőzzem.

Felolvasás után h.h. aláíratott.

Kmf.

Kassák Lajos

fvette: Wetzel Viktor rendőrkapitány

jegyezte: / / István

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Autográf aláírásokkal, későbbi iktatószámokkal.

⁸⁸ Lásd az előző iratot.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1927. október 22.]

Magyar királyi Igazságügyminisztérium.^f
Aktaszám: Ad. 8.848/1927. IM IV.

Hivatalos sürgetés

Bpesti Ügyészség elnöke

Hivatkozással az 1927. évi április hó 11. napján 12.875/1927. f.ü. [!] szám alatt kelt jelentésére⁸⁹ ismételten felkérem Méltóságodat, hogy Kassák Lajos ellen izgatás büntette miatt folyamatba tett bűnvádi eljárás jelenlegi állásáról hozzám jelentést tenni szíveskedjék.

Budapest, 1927 évi X hó 22 napján.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Kitöltött formanyomtatvány Dr. Szolnok Jenő kézjeggyével, a levelet 1927. október 27-én küldték el. Az ügyet 1927. december 2-i dátummal a Budapesti Kir. Ügyészségnél újjólag sürgették (lásd a következő iratot).

⁸⁹ Elírásról lehet szó, mindazonáltal az 1927. február 11-én kelt 12.875/1927. k.ü. [!] számú jelentés nem található az iratok között (lásd. **91.**).

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1927. december 2.]

Magyar királyi Igazságügyminiszterium.^f
Aktaszám: Ad. 8.848/1927. IM IV.

Hivatalos sürgetés

Bpesti Ügyészség elnöke

Hivatkozással az 1927. évi április hó 11. napján 12.875/1927. f.ü. szám alatt kelt jelentésére⁹⁰ ismételten felkérem Méltóságodat, hogy Kassák Lajos ellen izgatás büntette miatt folyamatba tett bűnvádi eljárás jelenlegi állásáról hozzám jelentést tenni szíveskedjék.

Bp 927 XII/2

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – A levelet 1927. december 7-én küldték el.

⁹⁰ Lásd az előző jegyzetet.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1927. december 3.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL
Aktaszám: 97.119/1927. k.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozással Nagyméltóságodnak f. é. október 24. napján ad. 8.848/1927. IM IV. sz. alatt kelt rendeletére⁹¹ tisztelettel jelentem, hogy az államrendőrségtől a nyomozási iratok már beérkeztek, az ügy feldolgozásra vár[,] a mi rövid időn belül meg fog történni.

Az érdemi elintézésről Nagyméltóságodhoz jelentést fogok tenni.

Budapest, 1927. évi december hó 3-ik napján.

dr. Strache Gusztáv
kir. főügyész
a budapesti kir. ügyészség elnöke

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1927. december 7-én 63.815. számon iktatták.

⁹¹ Lásd 96. (1927. október 22.)

A m. kir. igazságügy-miniszter - a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1928. május 18.]

Magyar királyi
Igazságügyminiszterium.^f
Aktaszám: Ad. 63.815/1927. IM IV.

Hivatalos sürgetés

Bpesti ügyészség Elnöke

Hivatkozással az 1927. évi december hó 3. napján 97.119/1927. k.ü. szám alatt kelt jelentésére⁹² ismételten felkérem Méltóságodat, hogy Kassák Lajos ellen izgatás büntette miatt folyamatba tett bűnvádi eljárás jelenlegi állásáról hozzám jelentést tenni szíveskedjék.

Budapest, 1928 évi V hó 18 napján.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Kitöltött formanyomtatvány Dr. Szolnok Jenő kézjegyével. – A nyomtatvány alapján készült iratot 1928. május 24-én küldték el.

⁹² Lásd az előző iratot.

A m. kir. igazságügy-miniszter – a Budapesti Kir. Ügyészség elnökének

[Budapest, 1928. augusztus 3.]

Magyar királyi
IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
Aktaszám: Ad. 63.815/1927. IM IV.

Hivatalos sürgetés

Budapesti kir. ügyészségnek

Hivatkozással az 1927. évi december hó 3. napján 97.119/1927. k.ü. szám alatt kelt jelentésére⁹³ és fenti szám alatt kelt sürgetésemre,⁹⁴ felhívom a kir. ügyészséget, hogy a Kassák Lajos ellen izgatás büntette miatt folyamatba tett bűnvádi eljárás jelenlegi állásáról és a jelentés megtétele körül mutatkozó késedelem okairól tegyen hozzám jelentést.

Budapest, 1928 évi aug. hó 3. napján.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Kitöltött formanyomtatvány a referens kézjeggyével. – A nyomtatvány alapján készült iratot 1928. augusztus 9-én küldték el.

⁹³ Lásd **98.**

⁹⁴ Lásd az előző iratot.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnökének helyettese – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. augusztus 19.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL.^f

Aktaszám: 71.018/1928. k.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozással Nagyméltóságodnak f. é. május hó 21.,⁹⁵ július hó 3. és augusztus hó 3.⁹⁶ napjain Ad. 63.815/1927. IM IV. sz. alatt kelt rendeleteire, egyidejűleg benyújtott vádiratom 2 hiteles kiadmányát tisztelettel felterjesztem.⁹⁷

Tisztelettel jelentem egyúttal Nagyméltóságodnak, hogy az ügy feldolgozásának késedelmét az általam felelősségre vont Lindmayer Béla előadó azzal mentegeti, hogy huzamosabb időn keresztül (f. é. februártól – július hó közepéig) heves rheumatikus fájdalmakban szenvedett és ügkörét emiatt csak csökkent munkaerővel láthatta el. Minthogy abban az időben Lindmayer kir. ügyész fájásai miatt előttem is gyakran panaszkodott, ezúttal a súlyosabb megtorlástól eltekintettem és a nevezett előadót a jövőre nézve csupán csak az ügyeknek gyorsabb elintézésére figyelmeztettem. (Ü.u. 94. § 3. p.)

Budapest, 1928. augusztus hó 19. napján.

Dr. Polányi Aladár
királyi főügyész h.
a budapesti kir. ügyészség elnöke h.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1928. augusztus 24-én 49.324. számon iktatták. – A Budapesti Kir. Ügyészségen az 1920-as évek közepétől dr. Lindmayer Béla volt a politikai és emigráns ügyek referense. 1930-ban megromlott egészségi állapotára való tekintettel nyugdíjaztatását kérte, majd kérelmét visszavonta, miután az említett perek intézését más munkatárs vette át.

⁹⁵ Lásd 99. – A kitöltött nyomtatvány adatai szerint a hivatalos sürgetést megismételték 1928. július 3-án is.

⁹⁶ Lásd az előző iratot.

⁹⁷ Lásd a következő iratot.

A Budapesti Kir. Ügyészség vádirata

[Budapest, 1928. augusztus 19.]

A budapesti kir. ügyészségtől.^f
Aktaszám: 71.018/1928. k.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben a vonatkozó B.IV. 13.079/1926. sz. bűnügy iratait idezárva, a következő

vádirat

benyújtásával küldöm át:

Kassák Lajos – Érsekújváron, 1887. évi március hó 21. napján született, r. kath., nős, író, budapesti (V. Sziget u. 16. I. 14.) lakost

a Btk. 172. §-ának 2. bekezdésébe ütköző, s az 1912. 63. tc. 19. §-a szerint minősülő, illetve büntetendő izgatás büntette miatt azzal vádolom, hogy a Wienben 1924. évi március havában *Álláspont* főcím és *Tények és új lehetőségek* alcím alatt 300 példányban megjelentetett, illetve kiadott, s ismeretlen egyéneknek szétküldött röpiratának egész tartalmával, – tehát nyomtatvány terjesztése által – a munkásosztályt a polgári osztály elleni gyűlöletre izgatta és pedig főleg a röpirat következő kitételeivel:

„Öt esztendeje annak, hogy a magyar munkásság szinte egyik óráról a másikra kikiáltotta a proletárdiktatúrát, az erőtlennek és elégtelennek bizonyult októberi forradalomtól átvette az államhatalmat, hogy így a hatalmi szervezetek birtokában beteljesítse történelmi hivatását.” [5.]

„Öt esztendő múlt el azóta s a magát és osztályát megváltani akaró magyar munkásságot embertelen kínokra ítélte, halálbaverte és ítéli és veri még ma is az új erőkhöz jutott burzsoázia ellenforradalma.” [5.] – „Bizonyos, hogy a magyar munkásság az ellenforradalmi öt év alatt semmi tanújelét nem adta annak, hogy embertelen sorsán komolyan változtatni akar.” – „Ez a kérdés elsősorban mint kommunistát érdekel engem s ha azt mondom, hogy nem csináltunk – (t.i. »mi[,] az emigráció«) –⁹⁸ semmi pozitív munkát, akkor ezt első sorban a kommunista pártra vonatkoztatva értem. A komoly munkásmozgalmat a kommunista mozgalommal tartom egyenlőnek. Az emigrációba kényszerült szociáldemokraták munkássága, mint csírátlan és jövőtlen erő kifejtés, nem érdekel...” [6.] – „...annál határozottabban kell feltenni a kérdést: ezekkel a munkákkal szemben és mindenek felett a munkásság jövő harcai érdekében mit termelt ki magából a kommunista emigráció? – Semmit, vagy majdnem semmit. Ötödik esztendeje vagyunk önkénytelen tétlenségre kárhozható, s hiába minden meggondoltság, ez az idő nem csak az otthonmaradt munkásság kálváriája, hanem az emigrációba kényszerült vezetők tudásának, eleveiségének és munkabírásának a tűzpróbája is volt. Ha egyszer eljön annak a lehetősége, hogy az emigráció újból beleolvadhat az otthoni mozgalomba, akkor nem a kis Magyarországtól, hanem az egész világtól elzárt emberek joggal számonkérhetik az emigrációból, tehát egy aránylag szabadabb életből hazatérőktől, mit hoztatok magatokkal, mi az a munka, amit a munkásmozgalom érdekében végeztetek? Kétségtelen, hogy az emigrációs csoportok közül ma a kommunisták csoportja érkezne haza a legüresebb tarsollyal.” [6-7.] – „...a polgári sajtó mindent megtesz a munkásság ellen és a fehérterror legalizálása érdekében...” – „...nagyon szeretném, ha megjelenése (t.i. ezen írásnak)⁹⁹ komoly vitára adna alkalmat s így talán megindulhatna az a munka, amivel a kommunista emigráció ezideig adósa maradt a forradalomnak és az ellenforradalom terrorja alatt kínlódó magyar munkásságnak.” [8.] – „Számolnunk kell vele, hogy velünk, mint feltörekvő osztállyal, egy a már meglévő javait mint saját kiváltságos életét védő osztály áll szemben. Egy osztály áll velünk szemben az ő megcsontosodott ideológiájával, politikai

⁹⁸ beszúrás a vádiratban

⁹⁹ beszúrás a vádiratban

főlényével, gazdasági erősségével és hatalmi erőszakszerveivel. S hogy ez az osztály nem az örültek osztálya, ahogy azt jámbor zszurnaliszták elképzelik, s hogy ennek az osztálynak minden cselekedete pontosan átgondolt, és minden gondolata az osztály uralkodási rendjének érdekében születik meg. Tudnunk kell tehát, hogy ellenfelünk komoly ellenerőt képvisel a mi előretörekvő erőnkkel szemben s hogy ellene csakis egy komoly erő komolyan előkészített, megszervezett mozdulataival harcolhatunk eredményesen. A burzsoáziának nem csak a harcra képtelen gyávaságát, de a mi felkelésünkkel nagyon eredményesen szembeszögezhető kultúrfőlényét, *etikai és morális gátlásoktól mentes*¹⁰⁰ individualisztikus életösztönét is vegyük észre.” [11–12.] – „Túl kell lépnünk a forradalom romantikus képzelgésein és meg kell kezdenünk a forradalmi cselekedetre történelmi és gazdasági helyzeténél fogva képes ember és osztály kulturális és ideológiai előkészítését is.” [12.] – „Igaz, hogy Oroszországban győzött a forradalom, megtörtént az állam kisajátítása, s igaz, hogy nekünk *ebben az irányban*¹⁰¹ mindent elülről kell kezdenünk – de mégis, mindennek dacára a világhelyzetből következőn mindnyájunkra nézve kötelezően igaza van Trotskinnak föntebbi megállapításában (t.i. »nem csak politikából él az ember«),¹⁰² és igaza van mindabban, amit ebből a mondatból kikövetkeztet és ahogyan ezen a fonálon végighaladva, az orosz proletariátus elé az új munkaprogrammot felállítja. Mondom, nem csak az oroszokra nézve, de az általános forradalmi munkálkodásra vonatkozólag igaza van. És igaza van a marxi történelmi materializmusnak, mint világszemléletnek, és a lenini történelmi dialektikának, mint reális mintaképnek az alapján. Marx soha sem látta a proletariátus forradalmát kizárólagosan politikai-gazdasági kérdésnek, és Lenin egész munkássága, emberi universalitása szintén rácsófol a dogmatikus pártemberek minden nem speciálisan politikai kérdéstől való csökönyös elzárkózottságára; vagy minden kérdésnek, legyen az tudományos, technikai vagy művészeti jelentőségű: speciális politikai lemérésére.”¹⁰³ [13–14.] – „Lényegében a kapitalizmus háborús krízise ölte meg ezeknek a pártoknak (t.i. szocialdemokrata és demokrata pártoknak)¹⁰⁴ a létjogosultságát és szülte meg a munkásság új harci szervezetét a kommunista pártot, mint nemzetközi jelentőségű erőképviseletet.” [14–15.] – „Az emberi élet módosíthatóságának egyik, szerintem egyetlen formája a társadalmi forradalom.” [21.] – „A kommunista forradalomnak objektív társadalmi lehetőségei először: a kapitalista gazdasági rend szükségszerű szétzúllásából, a polgári politika »munkásdemokráciával« próbálkozásából, másodsor: a proletariátus gazdasági nyomorából és politikai tevékenységéből eredőn kétségtelenül adva vannak.” [22.] – „A mai kor életigényességének, cselekvésre képesítésének legjelentősebb emberpéldánya Lenin volt.” – „És ez az ember nem a destrukció, hanem a konstrukció embere volt.” [25.] – „Nem a régi rend ördöge, hanem az ebben a rendben többé megférti nem tudó, felduzzadt életességéhez egy új, egy általánosabb rendet igénylő társadalom két jobbkezes anyyala volt ő. Konstruktor. A gazdaságot, politikát, tudományt és technikát egyenlő mértékkel mérő új, kollektív ember.” [26.] – „...meg kell találnunk annak a forradalmi munkának a módját, a lehető legjobb módját, amivel ezt az átmeneti időt, mint a forradalom egy szakaszát hasznosítani tudjuk az elkövetkező aktív, illetve a nyílt politikai és fegyveres akciók számára.” [27.] – „A kommunista pártok, ha valóban a marxizmus meghamisíthatatlan képviselői akarnak lenni, fel kell szabadítaniok magukat ez alól a végzetes örökség (t.i. csak a politika favorizálása)¹⁰⁵ alól, kereteiket ki kell szélesíteniök, hogy mint a proletárforradalom irányító szervei magukba vehessék a forradalom összes ható tényezőit s hogy tagjaiknak s általában a most ugrásszerűen fejlődésben levő embernek ne csak politikai felvilágosodottságot adjanak, hanem iparkodjanak megmutatni nekik az élet teljes gazdagságát és annak szocialisabb lehetőségeit, hogy így azok könnyebben emberi és ennek következményekép[en] osztályöntudatra ébredhessenek. Már tudjuk, a legutóbbi forradalmi kísérleteink nem a burzsoázia erősségén és a proletariátus gazdasági megalégedettségén, hanem a munkásságnak ideológiai

¹⁰⁰ *kiemelés a vádiratban*

¹⁰¹ *kiemelés a vádiratban*

¹⁰² *beszúrás a vádiratban*

¹⁰³ *a vádiratban: lemérésére*

¹⁰⁴ *beszúrás a vádiratban*

¹⁰⁵ *beszúrás a vádiratban*

kiképzetlenségén [!] buktak el.” [28.] – „...de akkor meg volt adva egy *felkelés*¹⁰⁶ lehetősége s ezért minden valóban forradalmárnak ezt az adott helyzetet meg kellett kísérelnie a győzelem érdekében kihasználni. Akkor ellenforradalmi megnyilatkozás lett volna azt mondani: a fegyveres felkelés helyett tessék előbb az ideológiai nevelést végigcsinálni...” [28–29.] – „Ha a pártok élére került vezető személyek ezt a szociáldemokrata pártoktól való elemi különbséget észreveszik és ennek a megismerésnek értelmében dolgozni akarnak – akkor a kommunista párt anyja és felnevelője lesz az új embernek.” [32–33.] – „Ezen az úton az első és legfontosabb tennivaló a pártiskolák felállítása.” [33.] – „A kapitalista termelési rendnek össze kell omlania, mert a saját szabadversenyes életéből fejlődésnek indult technika már kinőtt az individualisztikus rabszolgatartás keretei közül, a gépből diktátor lett, s ha a proletariátus meg akarja teremteni a kollektív társadalmat, gazdálkodási tempójával és fogyasztóképeségével a technikát újra rabszolgává kell tennie. A kapitalista termelés az embert elgépiesítette, a kommunista termelésnek ép[pen] a gépnek százszázalékos kihasználásával az embert vissza kell adnia önmagának.” [40–41.] – „Mikor tehát a kommunista pártoknak csak politikai beállítottsága ellen írok, akkor ezt a tiszta marxizmus alapjáról a *forradalom*¹⁰⁷ föltétlen érdekében teszem.” [42.] – „Ez a konstrukciónélküliség a burzsoá társadalom halálát jelenti s egy új, most fejlődésben lévő konstruktív emberi tudatosság és összedolgozás a kollektív társadalmi rend kialakulását készíti elő.” [43.] – „És itt értünk el újra a munkásság forradalmi pártjához, mint ah[h]oz a szervezethez, amely egyedül van hivatva az ember rendszeres és céltudatos irányítására. Hogy ez az irányító párt a *mai* kommunista párt lesz-e, ez a kérdés. A világhelyzet mai állásánál fogva minden oldalról kényszerítő erők hatnak ránk, hogy egy összefogott és tudatosan egyirányú munka induljon meg a *forradalom* érdekében.¹⁰⁸ Ha a kommunista párt túl tudja tenni magát a szociáldemokrata kicsinyességeken és szűk látókörűségeken, akkor benne a jövő csirái teljesebben fől.” [46–47.]

E vád tekintetében a főtárgyalásra az Élt.¹⁰⁹ 17. §-ának 1. pontja értelmében a budapesti kir. büntetőtörvényszéknek van hatásköre és illetékessége.

INDOKOK:

Magyarország és a többi nemzetek közelmúlt történetének eseményei, a lefolytatott bűnperek adatai, jelesül az ezen adatok alapján köztudomásra jutott szervezkedés mibenléte, céljának, eszközeinek megismert immoralitása kétségtelenné tették, hogy a kommunizmus (bolsevizmus) nem egyéb, mint – a szó legszorosabb értelmében véve – a mai – évezredek fejlődéséből kialakult – állami és társadalmi rend berendezkedés [!] ellen irányuló összeesküvés, amely „minden eszközzel – még fegyverrel a kézben is – a nemzetközi burzsoázia megbuktatásáért és a nemzetközi tanácsköztársaság megteremtéséért, mint az állam teljes megsemmisítéséhez vezető átmeneti fokozatért való harcot” hirdeti és teszi az ú.n. proletárorsztály szigorú köteletségévé. Könyörtelen és állandó osztályharc tehát a jelszó, amely harc tulajdonképpen a „bellum omnium contra omnes”¹¹⁰ mindent leromboló elvének megvalósítása, mert az emberi élet, helyesebben az emberi természet sajátosságának szükségszerű következménye osztályok állandó alakulása és léte, illetve az ezen szükségszerű alakuláson felépülő nemzeti és társadalmi élet. Az a törekvés tehát, amely az emberi élet s fejlődés örök logikájának, örök törvényének teljes negatívójával az egyén[,] az individuum helyébe a collectív embert, s a társadalmi tagozódást feltüntető államok helyébe a collectív társadalmat akarja helyezni, s ezt a berendezkedést évezredek munkája gyümölcseinek teljes elpusztításával hirdeti megvalósíthatónak, hogy azután az elpusztított régi világ temetőjén, romjain építhesse fel az új világot, az Oroszországban már látható „földi paradicsomot” – ez a törekvés, még ha azt akár politikai, vagy a szűkebb értelemben vett socialpolitikai, akár filozófiai tannak tudnók is nevezni, csak utópia, csak agyrem, amelynek örültjei, vagy gonosztevői lehetnek csupán, akik megérezve a

¹⁰⁶ *kiemelés a vádiratban*

¹⁰⁷ *kiemelés a vádiratban*

¹⁰⁸ *mindkét kiemelés a vádiratban*

¹⁰⁹ 1897. évi XXXIV. törvénycikk a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről

¹¹⁰ (*lat.*): mindenki háborúja mindenki ellen

rombolás hirdetésének a tömegekre ható vonzó, sőt suggestiv erejét, beteges, gonosz hatalmi vágyuk kielégítésére ezt használják fel eszközül. De akár örülteknek, akár gonoszoknak tekintjük is a kommunizmus híveit (amely különbség felismerését a folytatott osztályharcban tanúsított tervszerűség és vadság azonossága lehetetlenné teszi)[,] azt kétségtelenül meg kell állapítanunk, hogy az örökös harc, a rombolás hirdetői esküdt ellenségei az emberi nemnek, mert természetszerűleg ellenségei azoknak az ösztönszerű nemes érzéseknek, amelyek Istennel, hazával, családdal, emberiséggel függnék össze, s amely nemes érzések az emberi természetből folyó tisztas törekvések negatívójával, s a könyörtelen, örök harc és rombolás hirdetésével össze nem egyeztethetők, sőt azok ellen ösztönszerű borzalommal tiltakoznak.

Messze vezetne és e vádirat keretét meg is haladná bővebb taglalása a „kommunizmus”-nak, ami még csak párhuzamba sem vonható, annál kevésbbé azonosítható azzal a törekvéssel, illetve szocialis munkával, amely az emberi gyarlóság szülte, s mindenütt többé-kevésbbé föllelhető társadalmi hibák, hiányok és visszasságok orvoslását tűzi ki céljául, amely orvoslásnak békés fejlődési viszonyok között és morális s törvényes keretek között folytatott küzdelem révén, szükségszerűen úgyis be kell következnie. És hogy az eddig kifejtett okfejtés helyes s hogy az ebből levont megállapítás is helytálló, csupán a 10 év óta égő orosz pokolra, a kommunizmus ellen világszerte, mind erőteljesebben kifejtett védekezésre, illetve a nálunk garázdálkodott bolszevista rémuralom borzalmaira kell – bizonyítékként – hivatkoznom.

Összefoglalva már most az elmondottakat, kétségtelen, hogy a kommunizmusnak nyílt propagálása nem egyéb, mint az erőszakos osztályharc hirdetése, a társadalmi osztályok békés együttműködésének megbontása, tehát gyűlölet felkeltését célzó izgatás az egyes társadalmi osztályok, és pedig a magukat proletároknak valló munkásosztály s az ezzel szembeállított polgári (vagyonos és intellektuel) osztály között. A gyanúsított tehát akkor, amidőn hivatkozott – és saját beismerése szerint is terjesztett – röpiratában – magát nyíltan kommunistának vallva – az átkos emlékéü proletárdiktatúráról, mint a munkásság történelmi hivatásának beteljesüléséről emlékezik meg, magyarázza annak eredménytelensége okait, a burzsoáziáról mint a munkásságot embertelen kínokra ítelt[,], morális és etikai szempontokat semmibe vevő társadalmi osztályról beszél, megállapítja, hogy csak a kommunista mozgalom a komoly munkásmozgalom, továbbá amikor azt fejtegeti, hogy a kommunista párt a munkásság új nemzetközi jelentőségű erőképviselete, dicsőíti a társadalmi forradalmat és azok legvéresebb kezű vezetőit[,], Lenint és Trockit, végül, amikor hirdeti a burzsoá társadalom halálát és a kommunizmus részére új programot dolgoz ki röpiratában, kiterjesztve azt nemcsak a politikai tere, hanem az állami s társadalmi élet minden megnyilvánulására, de kijelenti, hogy minderre csak a nyílt fegyveres akcióig, s annak előkészítése végett van csupán szükség – mindezek megírásával, illetve terjesztésével tulajdonkép[p]en a kommunizmus érdekében a polgári osztállyal szemben megvívandó harcra, tehát ezen osztály elleni gyűlöletre izgatta a munkásosztályt. Minthogy pedig gyanúsított ezt a cselekvényt nyomtatvány útján – tehát a Btk. 171. §-ában meghatározott módon – követte el, s általában a kommunizmusról, illetve a burzsoáziáról és a munkásosztályról értekezik – a hazai viszonyokat csupán érinti –, cselekménye az indítványi rész szerinti, nem pedig az 1921. III. tc. 5. §-a szerinti izgatás tényálladáki elemeit meríti ki.

A vádemelés tehát teljes egészében megokolt.

Budapest, 1928. augusztus 19. napján.

dr. Polányi kir. főügyész helyettes.

A kiadmány hitelül:

Hartmann

kiadó.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – A sokszorosított vádirat nem tartalmaz autográf aláírásokat, a hitelesítés Hartmann Zsigmond irodatiszt aláírás-bélyegzőjével, illetve a Budapesti Kir. Ügyészség körbélyegzőjével történt. A vádirat fenti példányát a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1928. augusztus 24-én 49.324. számon iktatták, egy másik példány a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék

aktájában maradt fenn (BFL BKB VII.5.c 13.079–1926.). Ez utóbbi példányon ismeretlen kéz írása a fejléc fölött: „1924 III-ban | bíróság 1926 XI/18”. (Az első dátum az *Álláspont* megjelenésének ideje, a másik a Kassák elleni új nyomozólevél kiadásának napja.)

Feljegyzés a Kassák Lajos elleni vádirat felterjesztéséről

[Budapest, 1928. augusztus 24.]

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM.^f
IV. osztály.
Aktaszám: 49.324/1928. IM IV.

1928 aug 24.

Tárgy: A budapesti kir. ügyészség felterjeszti az izgatás büntette miatt Kassák Lajos bűnügyében benyújtott vádiratot

Az ügy késedelmes ellátása miatt tett felügyeleti eljárás eredményekép[pen] jelenti, hogy az előadó, Lindmayer Béla kir. ügyészt, késedelmes elintézése miatt figyelmeztetésben részesítette s egyben felhívta az ügyek gyorsabb elintézésére.¹¹¹

Lindmayer Béla egy ízben, 1924-ben (késedelmes szabadlábra helyezés) írásbeli intésben részesült, egy ízben pedig szóbeli intést kapott (a főtárgyalási elnökkel történt összetűzése miatt).

Figyelemmel a jelentésben említett betegségére, az ügyészség elnöke által tett felügyeleti intézkedést tudomásul kellene vennünk.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Dr. Timkó Zoltán kézjegyével.

¹¹¹ Lásd **101.**

A Budapesti Kir. Főügyészség főügyészhelyettese – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. augusztus 24.]

BUDAPESTI KIRÁLYI FŐÜGYÉSZSÉG.^f
Aktaszám: 7.532/1928. f.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozva Nagyméltóságodnak 1926. évi október hó 14-ik napján 50.798/1926. IM IV. szám alatt kelt rendeletére¹¹² a budapesti kir. ügyészség 71.018/1928. k.ü. számú vádiratának¹¹³ hiteles kiadmányát idemellékelve azzal a jelentéssel terjesztem fel, hogy a vádirat beadásához hozzájárultam.

Budapesten, 1928. évi augusztus hó 24-ik napján.

Dr. Fabó Zoltán
kir. főügyész h.

[Címzés:]
A kir. Igazságügyminiszteriumnak
BUDAPEST

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással. – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 49.838. számon 1928. augusztus 28-án iktatták.

¹¹² Lásd **76.**

¹¹³ Lásd **102.**

Jegyzőkönyv a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék vádtanácsának üléséről

[Budapest, 1928. október 8.]

Jegyzőkönyv.

Aktaszám: B.IV. 13.079/6/1926.

Készült az izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben a bp. kir. büntetőtörvényszék vádtanácsának 1928. évi október hó 8. napján tartott nem nyilvános üléséről.

Jelen voltak:

Dr. Ottrubay Dezső kir. törvényszéki tanácselnök
a vádtanács elnöke.

[Dr.] Csiky Imre kir. ítélőtáblai bíró
Dr. Horváth Ferenc kir. törvényszéki bíró
a vádtanács tagjai.

Dr. Szabó Gyula Jenő kir. törvényszéki titkár
jegyzőkönyvvezető.

Dr. Pálos Hugó
kir. főügyész h.

Dr. Földes István ü.
védő.

Nem jelent meg: szabályszerű ért. ellenére Kassák Lajos terhelt; helyette védője.

Az ülés megnyitása után Dr. Horváth Ferenc előadó az ügyet előadja.

A terhelt védője az írásban beadott kifogásait szóval előterjeszti és ezek alapján a vádirat elutasításával a bűnvádi eljárás megszüntetését kéri.

A kir. ügyész a vádat fenntartja és kéri a kifogások elutasításával a terheltnek a vádirat értelmében vád alá helyezését.

A terhelt védője kéri, hogy a kitézendő főtárgyalásra még Kassák Lajosné is (VI. Lehel u. 6.) és a bejelentendő lakhelyéről Fischer Gyula is tanúként megidéztessek.

A tárgyalás befejezése után a vádtanács meghozta és kihirdette az idecsatolt végzést, amely tud. vétetett.

Elnök a tárgyalást berekeszti.

A jegyzőkönyv lezáratott.

Kmft.

Dr. Ottrubay Dezső
vádtanács elnök

Dr. Szabó Gyula Jenő
vádtanács jegyző

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. - Kitöltött formanyomtatvány a vádtanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető autográf aláírásával.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék vádtanácsának végzése

[Budapest, 1928. október 8.]

A budapesti kir. büntető törvényszék vádtanácsától.^f
Aktaszám: B.IV. 13.079/6/1926.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék vádtanácsa izgatás büntette miatt terhelt Kassák Lajos bűnügyét a kir. ügyészségnek 71.018/1928. k.ü. számú vádirata¹¹⁴ ellen a Kassák Lajos terhelt részéről tett kifogás folytán 1928. évi október hó 8. napján dr. Ottrubay Dezső kir. törvényszéki tanácselnök elnökleite alatt, dr. Horváth Ferenc kir. büntetőtörvényszéki bíró és Csiky Imre kir. táblabíró részvételével tartott nem nyilvános ülésében¹¹⁵ vizsgálat alá vette és a felek előterjesztéseinek meghallgatása után meghozta a következő

Végzést:

A vádtanács Kassák Lajos érsekújvári születésű, 41 éves, r. k. vallású, író foglalkozású, budapesti lakost a Btk. 172. §-ának 2. bekezdésébe ütköző és az 1912. évi 63. tc. 19. §-a szerint minősülő izgatás büntette miatt annak nyomatékos gyanúja alapján, hogy a Wienben 1924. évi március havában *Álláspont* főcím és *Tények és új lehetőségek* alcím alatt 300 példányban megjelentetett, illetve kiadott, s ismeretlen egyéneknek szétküldött röpiratának egész tartalmával, - tehát nyomtatvány terjesztése által - a munkásosztályt a polgári osztály elleni gyűlöletre izgatta és pedig főleg a röpirat következő kitételeivel:

„Öt esztendeje annak, hogy a magyar munkásság szinte egyik óráról a másikra kikiáltotta a proletárdiktatúrát, az erőtlennek és elégtelennek bizonyult októberi forradalomtól átvette az államhatalmat, hogy így a hatalmi szervezetek birtokában beteljesítse történelmi hivatását.” [5]

„Öt esztendő múlt el azóta s a magát és osztályát megváltani akaró magyar munkásságot embertelen kínokra ítélte, halálbaverte és ítéli és veri még ma is az új erőkhöz jutott burzsoázia ellenforradalma.” [5] - „Bizonyos, hogy a magyar munkásság az ellenforradalmi öt év alatt semmi tanújelét nem adta annak, hogy embertelen sorsán komolyan változtatni akar.” - „Ez a kérdés elsősorban mint kommunistát érdekel engem s ha azt mondom, hogy nem csináltunk - (T.i. »mi[,] az emigráció«)¹¹⁶ - semmi pozitív munkát, akkor ezt első sorban a kommunista pártra vonatkoztatva értem. A komoly munkásmozgalmat a kommunista mozgalommal tartom egyenlőnek. Az emigrációba kényszerült szociáldemokraták munkássága, mint csírátlan és jövőtlen erő kifejtés, nem érdekel...” [6] - „...annál határozottabban kell feltenni a kérdést: ezekkel a munkákkal szemben és mindenek felett a munkásság jövő harcai érdekében mit termelt¹¹⁷ ki magából a kommunista emigráció? - Semmit, vagy majdnem semmit. Ötödik esztendeje vagyunk önkénytelen tétlenségre kárhozthatva, s hiába minden meggondoltság, ez az idő nem csak az otthonmaradt munkásság kálváriája, hanem az emigrációba kényszerült vezetők tudásának, eleveenségének és munkabírásának a tűzpróbája is volt. Ha egyszer eljön annak a lehetősége, hogy az emigráció újból beleolvadhat az otthoni mozgalomba, akkor nem a kis Magyarországtól, hanem az egész világtól elzárt emberek joggal számonkérhetik az emigrációból, tehát egy aránylag szabadabb életből hazatérőktől, mit hoztatok magatokkal, mi az a munka, amit a munkásmozgalom érdekében végeztetek? Kétségtelen, hogy az emigrációs csoportok közül ma a kommunisták csoportja érkezne haza a legüresebb tarsollyal.” [6-7.] - „...a polgári sajtó mindent megtesz a munkásság ellen és a fehérterror legalizálása érdekében...” - „...nagyon szeretném, ha megjelenése (t.i. ezen írásnak)¹¹⁸ komoly vitára

¹¹⁴ Lásd 102.

¹¹⁵ Lásd az előző iratot.

¹¹⁶ *beszúrás a végzésben*

¹¹⁷ *a végzésben: terhelt*

¹¹⁸ *beszúrás a végzésben*

adna alkalmat s így talán megindulhatna az a munka, amivel a kommunista emigráció ezideig adósa maradt a forradalomnak és az ellenforradalom terrorja alatt kínlódó magyar munkásságnak.” [8.] – „Számolnunk kell vele, hogy velünk, mint feltörekvő osztállyal, egy a már meglévő javait mint saját kiváltságos életét védő osztály áll szemben. Egy osztály áll velünk szemben az ő megcsontosodott ideológiájával, politikai fölényével, gazdasági erősségével és hatalmi erőszakszerveivel. S hogy ez az osztály nem az örültek osztálya, ahogy azt jámbor zszurnaliszták elképzelik, s hogy ennek az osztálynak minden cselekedete pontosan átgondolt, és minden gondolata az osztály uralkodási rendjének érdekében születik meg. Tudnunk kell tehát, hogy ellenfelünk komoly ellenerőt képvisel a mi előretörekvő erőnkkel szemben s hogy ellene csakis egy komoly erő komolyan előkészített, megszervezett mozdulataival harcolhatunk eredményesen. A burzsoáziának nem csak a harcra képtelen gyávaságát, de a mi felkelésünkkel nagyon eredményesen szembeszögezhető kultúrfölényét, etikai és morális gátlásoktól mentes individualisztikus életöszönét is vegyük észre.” [11–12.] – „Túl kell lépnünk a forradalom romantikus képzelgésein és meg kell kezdenünk a forradalmi cselekedetre történelmi és gazdasági helyzeténél fogva képes ember és osztály kulturális és ideológiai előkészítését is.” [12.] – „Igaz, hogy Oroszországban győzött a forradalom, megtörtént az állam kisajátítása, s igaz, hogy nekünk ebben az irányban mindent elülről kell kezdenünk – de mégis, mindennek dacára a világhelyzetből következőn mindnyájunkra nézve kötelezően igaza van Trotzkinak föntebbi megállapításában (t.i. nem csak politikából él az ember),¹¹⁹ és igaza van mindabban, amit ebből a mondatból kikövetkeztet és ahogyan ezen a fonálon végighaladva, az orosz proletariátus elé az új munkaprogrammot felállítja. Mondom, nem csak az oroszokra nézve, de az általános forradalmi munkálkodásra vonatkozólag igaza van. És igaza van a marxi történelmi materializmusnak,¹²⁰ mint világszemléletnek, és a lenini történelmi dialektikának, mint reális mintaképnek az alapján. Marx soha sem látta a proletariátus forradalmát kizárólagosan politikai-gazdasági kérdésnek, és Lenin egész munkássága, emberi universalitása szintén rácáfol a dogmatikus pártemberek minden nem speciálisan politikai kérdéstől való csökönyös elzárkózottságára; vagy minden kérdésnek, legyen az tudományos, technikai vagy művészeti jelentőségű: speciális politikai leméricskélésére.”¹²¹ [13–14.] – „Lényegében a kapitalizmus háborús krízise ölte meg ezeknek a pártoknak (t.i. a szocialdemokrata és demokrata pártoknak)¹²² a létjogosultságát és szülte meg a munkásság új harci szervezetéül a kommunista pártot, mint nemzetközi jelentőségű erőképviseletet.” [14–15.] – „Az emberi élet módosíthatóságának egyik, szerintem egyetlen formája a társadalmi forradalom.” [21.] – „A kommunista forradalomnak objektív társadalmi lehetőségei először: a kapitalista gazdasági rend szükségszerű szétzúllásából, a polgári politika »munkásdemokráciával« próbálkozásából, másodsor: a proletariátus gazdasági nyomorából és politikai tevékenységéből eredőn kétségtelenül adva vannak.” [22.] – „A mai kor életigényességének, cselekvésre képesítésének legjelentősebb emberpéldánya Lenin volt.” – „És ez az ember nem a destrukció, hanem a konstrukció embere volt.” [25.] – „Nem a régi rend ördöge, hanem az ebben a rendben többé megférni nem tudó, felduzzadt életességéhez egy új, egy általánosabb rendet igénylő társadalom két jobbkezes angyala volt ő. Konstruktor. A gazdaságot, politikát, tudományt és technikát egyenlő mértékkel mérő új, kollektív ember.” [26.] – „...meg kell találnunk annak a forradalmi munkának a módját, a lehető legjobb módját, amivel ezt az átmeneti időt, mint a forradalom egy szakaszát hasznosítani tudjuk az elkövetkező aktív, illetve a nyílt politikai és fegyveres akciók számára.” [27.] – „A kommunista pártok, ha valóban a marxizmus meghamisíthatlan képviselői akarnak lenni, fel kell szabadítaniok magukat ez alól a végzetes örökség (t.i. csak a politika favorizálása)¹²³ alól, kereteiket ki kell szélesíteniök, hogy mint a proletárforradalom irányító szervei magukba vehessék a forradalom összes ható tényezőit s hogy tagjaiknak s általában a most ugrásszerűen fejlődésben levő embernek ne csak politikai felvilágosodottságot adjanak, hanem iparkodjanak megmutatni nekik az élet teljes gazdagságát és annak szocialisabb lehetőségeit, hogy így azok

¹¹⁹ *beszúrás a végzésben*

¹²⁰ *a végzésben: materiálisnak*

¹²¹ *a végzésben: leméricskélésére*

¹²² *beszúrás a végzésben*

¹²³ *beszúrás a végzésben*

könnyebben emberi és ennek következményekép[pen] osztályöntudatra ébredhessenek. Már tudjuk, a legutóbbi forradalmi kísérleteink nem a burzsoázia erősségén és a proletariátus gazdasági megelégedettségén, hanem a munkásságnak ideológiai kiképzetlenségén [!] buktak el.” [28.] – „...de akkor meg volt adva egy felkelés lehetősége s ezért minden valóban forradalmárnak ezt az adott helyzetet meg kellett kísérelnie a győzelem érdekében kihasználni. Akkor ellenforradalmi megnyilatkozás lett volna azt mondani: a fegyveres felkelés helyett tessék előbb az ideológiai nevelést végigcsinálni.” [28–29.] – „Ha a pártok élére került vezető személyek ezt a szociáldemokrata pártoktól való elemi különbséget észreveszik és ennek a megismerésnek értelmében dolgozni akarnak – akkor a kommunista párt anyja és felnevelője lesz az új embernek.” [32–33.] – „Ezen az úton az első és legfontosabb tennivaló a pártiskolák felállítása.” [33.] – „A kapitalista termelési rendnek össze kell omlania, mert a saját szabadversenyos életéből fejlődésnek induló technika már kinőtt az individualisztikus rabszolgatartás keretei közül, a gépből diktátor lett, s ha a proletariátus meg akarja teremteni a kollektív társadalmat, gazdálkodási tempójával és fogyasztóképességével a technikát újra rabszolgává kell tennie. A kapitalista termelés az embert elgépiesítette, a kommunista termelésnek ép[pen] a gépnek százszázalékos kihasználásával az embert vissza kell adnia önmagának.” [40–41.] – „Mikor tehát a kommunista pártoknak csak politikai beállítottsága ellen írok, akkor ezt a tiszta marxizmus alapjáról a forradalom föltétlen érdekében teszem.” [42.] – „Ez a konstrukciónélküliség a burzsoá társadalom halálát jelenti s egy új, most fejlődésben lévő konstruktív emberi tudatosság és összedolgozás a kollektív társadalmi rend kialakulását készíti elő.” [43.] – „És itt értünk el újra a munkásság forradalmi pártjához, mint ah[h]oz a szervezethez, amely egyedül van hivatva az ember rendszeres és céltudatos irányítására. Hogy ez az irányító párt a mai kommunista párt lesz-e, ez a kérdés. A világhelyzet mai állásánál fogva minden oldalról kényszerítő erők hatnak ránk, hogy egy összefogott és tudatosan egyirányú munka induljon meg a forradalom érdekében. Ha a kommunista párt túl tudja tenni magát a szociáldemokrata kicsinyességeken és szűk látókörűségeken, akkor benne a jövő csírái teljesebben fől,” [46–47.]

a Bp. 266. §-a értelmében vád alá helyezi.

A főtárgyalásra Kassák Lajosné (VI., Lehel u. 6.)¹²⁴ és a védelem által bejelentendő lakhelyről Fischer Gyulát mint tanúkat kell megidézni.

A váditanács az iratokat a főtárgyalási elnökhöz teszi át.

Indokolás.

Kassák Lajos terhelt kifogásaiban tagadta, hogy a vád tárgyává tett bűncselekményt elkövette volna, illetve azzal védekezett, hogy cselekménye a vád tárgyává tett izgatás büntetvényének tényálladékát nem meríti ki.

A váditanács azonban a nyomozás adatainak mérlegelése alapján úgy találta, hogy a kiderített bizonyítékok a kifogást tevő Kassák Lajos terhelt ellenében a vád alá helyezéshez szükséges nyomatékos gyanú megállapítására elegendő alapot szolgáltatnak, mivel a bizonyíthatónak mutakozó ténykedése a vádbeli cselekmény alkotó elemeit kimeríteni látszik.

Ennél fogva terheltet a rendelkező rész értelmében vád alá helyezi.

Budapest, 1928. évi október hó 8. napján

Dr. Ottrubay Dezső
kir. törvényszéki tanácselnök
váditanács elnök

dr. Horváth Ferenc
kir. büntetőtörvényszéki bíró,

¹²⁴ Javítás tintairással, eredetileg: V., Sziget u. 16. I. 14.

vádtanács előadó

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – Gépirat, autográf aláírásokkal.

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. október 11.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL.^f

Aktaszám: Ad. 71.018/1928. k.ü.

Nagyméltóságodnak f. évi augusztus hó 3-án Ad. 63.815/1927. IM IV. sz alatt kelt rendelete¹²⁵ folytán jelentem, hogy a kir. büntetőtörvényszék vádtanácsa f. hó 8-án B.IV. 13.079/1926. sz. alatt hozott végzésével¹²⁶ Kassák Lajost a Nagyméltóságodhoz már korábban felterjesztett 71.018/1928. k.ü. számú vádiratom¹²⁷ értelmében izgatás bűntette miatt vád alá helyezte.

Budapest, 1928 évi október hó 11-ik napján.

Dr. Strache Gusztáv
kir. főügyész
a budapesti kir. ügyészség elnöke.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással, a levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 60.060. számon 1928. október 16-án iktatták.

¹²⁵ Lásd **100.**

¹²⁶ Lásd az előző iratot.

¹²⁷ Lásd **101–102.**

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. október 17.]

BUDAPESTI KIR. FŐÜGYÉSZSÉG.^f
Aktaszám: 8.850/1928. f.ü.

Hivatkozással Nagyméltóságodnak 1926. év október hó 14-én 50.798/1926. IM IV. szám alatt kelt rendeletére¹²⁸ [és] folyó évi augusztus 24-én kelt 7.532/1928. f.ü. számú jelentésemre¹²⁹ pótlólag jelentem, hogy a kir. büntetőtörvényszék vádтанácsa folyó hó 8-án B.IV. 13.079/1926. szám alatt hozott végzésével¹³⁰ Kassák Lajost a vádirat értelmében izgatás büntette miatt vád alá helyezte.

Budapest, 1928. október hó 17-én.

dabasi Halász Lajos
kir. főügyész.

[Címzés:]
Kir. Igazságügyminiszterium

Budapest.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással, a levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 1928. október 25-én 61.950. számon iktatták.

¹²⁸ Lásd **76.**

¹²⁹ Lásd **104.**

¹³⁰ Lásd **106.**

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék nyilvános főtárgyalásának jegyzőkönyve

[Budapest, 1928. december 5.]

Jegyzőkönyv.

Aktaszám: B.XXXV. 13.079/8/1926.

Készült az izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben a bpesti kir. büntetőtörvényszéknél Budapesten 1928. évi december hó 5. napján tartott nyilvános főtárgyalásról.

Jelen voltak:

dr. Méhes Ignác kir. törvényszéki bíró
főtárgyalási elnök.

dr. Ávédik Félix kir. törvényszéki bíró
dr. Pósta Lajos kir. törvényszéki bíró
szavazó bírák.

dr. Patzák József kir. törvényszéki titkár
jegyzőkönyvvezető.

dr. Lindmayer Béla
kir. ügyész.

dr. Földes István ügyv.
védő.

Kassák Lajos
vádlott.

Kassák Lajosné
tanú.

Az elnök a határozatok szerkesztésére dr. Ávédik Félix kir. törvényszéki bírót jelöli ki. Ezután a főtárgyalást a Bp. 301. §-a szerint az ügy rövid megjelölésével megnyitja, hallgatóságot megfelelően figyelmezteti és a vádlottat személyes viszonyai felől kikérdezi.

A vádlott az alábbi kérdésekre a következőkép[p]en válaszol:

1. Családi és utóneve? *Kassák Lajos*
2. Álneve vagy megkülönböztető neve? –
3. Házastársának családi és utóneve? *Simon Jolán*
4. Születésének éve hónapja és napja? *1887. március 21.*
5. Születésének helye? *Érsekújvár*
6. a) Községi illetősége? *Budapest*
b) Utolsó lakhelye? *Lehel u. 6. V. 1.*
7. Anyanyelve és egyéb nyelvism.? *magyar, német*
8. Vallása? *róm. kath.*

9. Családi állapota? *nős*
10. Főfoglalkozása a vádlottnak? *író*
11. Katonai szolgálata? *nem teljesített*
12. Műveltségi foka *4 elemi*
13. Szembeötlő testi vagy szellemi fogyatkozása és egyéb különös ismertető jele? –
14. Vagyoni viszonyai? *vagyontalan, évi 1.000–1.200 P. jövedelme van.*
15. Atyjának családi és utóneve? *Kassák István*
16. Anyjának családi (leánykori) neve és utóneve? *Istenes Erzsébet*
17. Volt-e már büntetve, s ha igen, mely bíróság mikor és mi miatt ítélte el? *büntetlen*

Elnök megállapítja, hogy a megidézettek, Fischer Gyula tanú kivételével, megjelentek; a nevezett nem volt megidézhető, mert a bejelentő hiv. szerint Bpsten ismeretlen, illetve közelebbi adat nélkül föl nem található.

Felek meghallgatása után, a kir. törvényszék

Végzett.

A kir. törvényszék elrendeli a főtárgyalás megtartását.

Tudomásul szolgál.

A tanú a Bp. 301. §-ának 4. és 5. bekezdésében foglalt felhívás és figyelmeztetés után elhagyja a tárgyalótermet.

A Bp. 304. §-a értelmében felolvassák az 1928. évi október hó 8. napján B.IV. 13.079/6/1926. szám alatt kelt vádhatározatnak rendelkező részét, továbbá az *Álláspont* cím alatt, Wienben 1924. március havában megjelent sajtóterméket.

Kassák Lajos vádlott a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőkép[pen] nyilatkozik:

A vádat megértettem, nem ismerem el a bűnösségemet. A most fölolvastott és vádtárgyává tett könyvet én írtam, Bécsben. Ott is jelent meg 1924. év március havában. 300 példányban jelent meg.

Ez egy vita-könyv. A kiadó – Julius Fischer – fölszólított, hogy szóljak hozzá én is a tárgyhoz, ekkor írtam meg a könyvet. 150 drb. szét lett küldve, postán, zárt borítékban |:föltehetőleg:| a kommunista párt vezető tagjainak. A kiadó küldte szét a könyvet, valószínűleg volt egy listája, hogy kiknek küldi el ezt. A másik 150 példányt a kiadó megsemmisítette.¹³¹ Magyarországra egyetlen példány sem lett küldve, úgy hogy innen kitiltva nem volt. A könyv magyar, német és francia nyelven jelent meg. Julius Fischernek a „Ma” bécsi folyóirat kiadójának a pénzén állították elő a könyvet. Azt hiszem – de nem tudom –, hogy ingyen küldte szét a tagoknak.

A könyv nem kizárólag a magyarországi viszonyokról beszél. Nemzetközi szempontból vizsgálendő ez. Mint kultúr ember háborodtam föl azokon a viszonyokon, amelyek Magyarországon és az egész világon uralkodtak. Hivatkozom a magyar lapokra, amelyek abban az időben megjelentek, ezekből is merítettem az adataimat.

A könyvet nem lehet úgy elbírálni, hogy abból egyes részeket kiszakítunk, hanem csak mint egészet. A lényege az, hogy a munkásságot ki kell oktatni[,] ezért íródott meg a könyv. A munkásság most is embertelen sorban él.

A polgári sajtó elkövetett mindent a munkásság ellen, ilyen volt pl. a Nép c. lap, amelyben tényleg jelentek meg cikkek a munkásság ellen.

Nem arra gondoltam a könyvben, hogy egy uralmon levő társadalmi osztály helyébe egy másikat ültessünk, én egálizálást gondolok. Vannak, akik fegyverrel akarják ezt elérni, én azonban ideológiával akarom.

1918. [!] évben – a kommunizmus alatt – én voltam az egyetlen, aki ezzel a kérdéssel foglalkozott. Az ember átalakításánál, akkor is egy ideológiára gondoltam.

¹³¹ korábban: A másik 150 példány meg lett semmisítve.

Tény, hogy van a burzsoaziában kezdeményező erő, én arra a rétegre gondolok, aki a vagyonba született be, ez ideológiailag nem a legtisztább. Ezekkel szemben állok [!] mind együgyűek, buták, akiket derék, öntudatos, az élet javait megkívánó emberekké kell nevelni.

A háború széttzillesztette a világot, szétesett a kapitalista rend, ez a háború szükségkép[en]i következménye volt.

A könyvben egy világlátásról, egy világtörekvésről van szó.

Elnök <megállapítja, hogy> |:ismerteti a bpesti főkapitányságnak 62.877/1926. fk. II. sz. értesítését,¹³² mely szerint: | a vádtárgyává tett könyv 1924. évi március hónapban jelent meg Bécsben a „Ma” kiadásában |:és Budapesten egy példányt sem sikerült beszerezni: |.

Védő: Kétségtelen, hogy a vádlott cselekménye nem tartozik a Btk. 8. §-ában felsorolt esetek közé, a jelen esetben a Btk. 11. §-a irányadó. Hivatkozom a m. kir. Kúria 1924. évi április 7-én kelt 21. számú elvi jelentőségű határozatára.

Allítom és bizonyítom, hogy a vádlott könyve Bécsben, az osztrák törvénykönyv szerint nem meríti ki az izgatás alkotó elemeit. Evégből, a könyv csatolása mellett kérem az osztrák igazságügy-minisztériumot megkeresni, a m. kir. igazságügy-minisztérium útján, annak közlése iránt, hogy ott büntethető-e ez a cselekmény.

Amennyiben a bíróság ennek az indítványomnak helyet nem adna, úgy bizonyítás kiegészítéseként kérem annak a megállapítását, hogy a vádbeli könyvnek ez az egy példánya, hogyan került a bpesti kir. ügyészséghez. Kérem evégből megkeresni a m. kir. igazságügy-minisztérium IV. ügyosztályát, hogy igaz-e, hogy az eljáró előadó¹³³ fölhívta Kassák Lajosnét, hogy a vádbeli könyvet csatolja be. Kassák Lajosné ezután Bécsből el is hozta és a minisztérium rendelkezésére bocsátotta a könyvet.

A vádlott politikai rezerválist [!] adott, s úgy térhetett vissza Magyarországra. Politikával egyáltalában nem foglalkozik, s most 1928-ban emeltetett vád ellene egy 1924-ben külföldön megjelent könyve miatt.

Kir. ügyész: A védelem első indítványára csak az a megjegyzésem, hogy az izgatást bünteti a magyar törvény akkor is ha külföldön lett elkövetve.

A második indítványra megjegyzem, hogy az, hogy a vádbeli könyv hogyan került a kir. ügyészség kezeibe, az egyáltalában nem tartozik ide. Ez egy mellékes kérdés.

A vádlott e vádbeli könyv miatt körözés alatt állott. Amikor a védelem, rezerválist [!] ellenében kieszközölte azt, hogy a vádlott szabadlábon lehessen, a hazatérése a vádlottnak éppen a jelen könyv miatt volt problematikus, mert emiatt eljárás volt ellene.

A kir. törvényszék ezután foganatosítja a már kihallgatni rendelt és megidézett Kassák Lajosné kihallgatását.

Belép Kassák Lajosné szül. Simon Margit Jolán 43 éves, r. k. vallású, újpesti születésű, budapesti lakos, színésznő, tanú, a vádlott törvényes felesége, aki a Bp. 206. §-ában foglalt figyelmeztetés után kijelenti, hogy vallani akar, ezután a Bp. 210. § 2. bek.-ében foglalt előzetes figyelmeztetés után a következőket vallja:

1926-ban, [!] amikor az uram elleni másik ügyben az eljárást megszüntették, útlevelet kértünk a bécsi magyar követségen. Azt mondták, hogy majd a kérelmet átküldik a m. kir. igazságügy-minisztériumba. Amikor itt eljártam, megkérdezte tőlem az eljáró előadó, hogy mit írt az uram Bécsben. Mondtam, hogy szépirodalommal foglalkozott, s említettem a vádbeli könyvet is. Erre utasított, hogy mutassam be a könyvet, amit én meg is tettem, s a vádbeli könyvet egy hét múlva elhoztam Bécsből és beadtam a minisztériumba.

¹³² Lásd 61.

¹³³ dr. Váry Albert

Kir. ügyész: kijelenti, hogy hivatalos följegyzései szerint a valóságnak megfelel a tanú azon állítása, hogy az iratok közt levő könyvet ő szolgáltatotta be az igazságügy-minisztériumnak.

Kérdés, észrevétel, indítvány nincs.

Kir. törvényszék

Végzett.

A kir. törvényszék Kassák Lajosné szül. Simon Margit Jolán tanú megesketését mellőzi, mert a felek ezt nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Kir. törvényszék

Végzett.

A kir. törvényszék elrendeli rövid úton beszerezni |:betekintésre:| az osztrák büntetőtörvénykönyvet, <s abból a vonatkozó törvényhelyek magyar fordítását a jegyzőkönyvhöz fogja csatolni>.

Egyéb indítványoknak nem ad helyt, mert ezeket szükségteleneknek tartja.

Tudomásul szolgál.

A végzés rendelkezését rövid úton foganatosítják.

<Az 1 ./ . alatti a jegyzőkönyvhöz csatolják.>

Elnök ismerteti az 1 ./ . alatti<t> |:nem hiteles fordítású szöveget, valamint az elévülésre vonatkozó rendelkezéseket.:|

Észrevétel nincs.

Elnök a bizonyítási eljárást befejezettnek nyilvánítja és fölhívja a feleket végindítványaik előterjesztésére.

Kir. ügyész: A vádat változatlanul fönntartom.

Védő: A vádlott fölmentését kérem, ellenkező esetben, méltányos ítéletet kérek.

Vádlott: kijelenti, hogy egyebet nem kíván előadni.

Ezután a kir. törvényszék a Bp. 321. §-ában jelzett módon meghozta és az elnök nyilvános ülésben kihirdette a csatolt ítéletet a rendelkező rész felolvasásával és az indokolás lényeges tartalmának szóbeli előadásával (Bp. 329. §).

Az ítélet kihirdetése után a Bp. 330. §-a szerint feltett kérdésekre:

Kir. ügyész: Föllebbezést jelentek be az ítélet ellen a Bp. 385. §. 1. c. pontja alapján, a fölmentés miatt, elítélés végett.

Vádlott és védő: az ítéletet megnyugvással tudomásul veszik

Kir. törvényszék

Végzett.

A kir. törvényszék a föllebbezést elfogadja és azt, az indokok beadására nyitva álló 8 napi határidő eltelte után, az összes iratok kapcsán, a kir. főügyészségnek megküldeni rendeli.

Tudomásul szolgál.

Elnök a főtárgyalást berekeszti.

A főtárgyalás következtében költség nem merült föl.

Kmft.

dr. Méhes Ignác
főtárgyalási elnök.

dr. Patzák József
főtárgyalási jegyző.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Autográf aláírásokkal.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék nyilvános főtárgyalásának ítélete

[Budapest, 1928. december 5.]

A budapesti kir. büntető törvényszék.^f
Aktaszám: B.XXXV. 13.079/8/1926.

A magyar állam nevében!

A budapesti kir. büntetőtörvényszék az izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen a vádtanácsnak 6. alszámú vádhatározatában foglalt vád felett dr. Méhes Ignác kir. törvényszéki bíró, mint elnök, dr. Ávédik Félix és dr. Pósta Lajos kir. törvényszéki bírák, valamint dr. Patzák József kir. törvényszéki titkár, mint jegyzőkönyvvezető részvételével, dr. Lindmayer Béla kir. ügyésznek, mint közvádlónak, a szabadlábban levő vádlottnak és dr. Földes István ügyvédnek, mint védőnek jelenlétében

Budapesten, 1928. évi december hó 5. napján megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

ítéletet:

A kir. törvényszék Kassák Lajos 41 éves, róm. kath. vallású, érsekújvári születésű, budapesti (Lehel utca 6.) lakos, magyar állampolgár, nő, katona volt, [!] vagyontalan író vádlottat a Btk. 172. § 2. bekezdésébe ütköző és az 1912. évi XLIII.¹³⁴ tc. 19. §-a szerint minősülő izgatás büntette miatt ellene emelt vád alól a Bp. 326. §-ának 3. pontja alapján fölmenti.

|:Az esetleg fölmerült bűnügyi költség – a Bp. 482. §-ának első bekezdése szerint – az államkincstárt terheli.

A kir. törvényszék az ítéletet jogerőre emelkedése után a kir. ügyésznek megküldi.: |

Indokolás:

A kir. ügyész vádat emelt Kassák Lajos vádlott ellen a Btk. 172. § 2. bekezdésébe ütköző és az 1912. évi XLIII.¹³⁵ tc. 19. §-a szerint minősülő és büntetendő izgatás büntette miatt, mert a Wien-ben 1924. évi március havában *Álláspont – Tények és új lehetőségek* cím alatt 300 példányban megjelentetett és ismeretlen egyéneknek szétküldött röpiratával, tehát nyomtatvány terjesztése által, a munkásosztályt, a polgári osztályt ellen, gyűlöletre izgatta.

Vád tárgyává tette a röpirat egész tartalmát, különösen pedig annak következő részeit:

„Öt esztendeje annak, hogy a magyar munkásság szinte egyik óráról a másikkra kikiáltotta a proletárdiktatúrát, az erőtlennek és elégtelennek bizonyult októberi forradalomtól átvette az államhatalmat, hogy így a hatalmi szervezetek birtokában beteljesítse történelmi hivatását.” [5]

„Öt esztendő múlt el azóta s a magát és osztályát megváltani akaró magyar munkásságot embertelen kínokra ítélte, halálbaverte és ítéli és veri még ma is az új erőkhöz jutott burzsoázia ellenforradalma.” [5]

„Bizonyos, hogy a magyar munkásság az ellenforradalmi öt év alatt semmi tanújelét nem adta annak, hogy embertelen sorsán komolyan változtatni akar. [...] Ez a kérdés elsősorban mint kommunistát érdekel engem s ha azt mondom,¹³⁶ hogy nem csináltunk – (T.i. »mi, az emigráció«) –¹³⁷ semmi pozitív

¹³⁴ helyesen: LXIII. (63.)

¹³⁵ helyesen: LXIII. (63.)

¹³⁶ az ítélet szövegében: tudom

¹³⁷ beszúrás az ítélet szövegében

munkát, akkor ezt első sorban a kommunista pártra vonatkoztatva értem. A komoly munkásmozgalmat a kommunista mozgalommal tartom egyenlőnek. Az emigrációba kényszerült szociáldemokraták munkássága, mint csírátlan és jövőtlen erő kifejtés, nem érdekel...” [6] – „...annál határozottabban kell feltenni a kérdést: ezekkel a munkákkal szemben és mindenek felett a munkásság jövő harcai érdekében mit termelt ki magából a kommunista emigráció? – Semmit, vagy majdnem semmit. Ötödik esztendeje vagyunk önkénytelen tétlenségre kárhozottva, s hiába minden meggondoltság, ez az idő nem csak az otthonmaradt munkásság kálváriája, hanem az emigrációba kényszerült vezetők tudásának, elevevességének és munkabírásának a tűzpróbája is volt. Ha egyszer eljön annak a lehetősége, hogy az emigráció újból beleolvadhat az otthoni mozgalomba, akkor nem a kis Magyarországtól, hanem az egész világtól elzárt emberek joggal számonkérhetik az emigrációból, tehát egy aránylag szabadabb életből hazatérőktől, mit hoztatok magatokkal, mi az a munka, amit a munkásmozgalom érdekében végeztetek? Kétségtelen, hogy az emigrációs csoportok közül ma a kommunisták csoportja érkezne haza a legüresebb tarsollyal.” [6-7] – „...a polgári sajtó mindent megtesz a munkásság ellen és a fehér terror legalizálása érdekében...” – „...nagyon szeretném, ha megjelenése (t.i. ezen írásnak)¹³⁸ komoly vitára adna alkalmat s így talán megindulhatna az a munka, amivel a kommunista emigráció ezideig adósa maradt a forradalomnak és az ellenforradalom terrorja alatt kínlódó magyar munkásságnak.” [8]

„Számolnunk kell vele, hogy velünk, mint feltörekvő osztállyal, egy a már meglévő javait mint saját kiváltságos életét védő osztály áll szemben. Egy osztály áll velünk szemben az ő megcsontosodott ideológiájával, politikai fölényével, gazdasági erősségével és hatalmi erőszakszerveivel. S hogy ez az osztály nem az örültek osztálya, ahogy azt jámbor zszurnaliszták elképzelik, s hogy ennek az osztálynak minden cselekedete pontosan átgondolt, és minden gondolata az osztály uralkodási rendjének érdekében születik meg. Tudnunk kell tehát, hogy ellenfelünk komoly ellenerőt képvisel a mi előretörekvő erőnkkel szemben s hogy ellene csakis egy komoly erő komolyan előkészített, megszervezett mozdulataival harcolhatunk eredményesen. A burzsoáziának nem csak a harcra képtelen gyávaságát, de a mi felkelésünkkel nagyon eredményesen szembeszögezhető kultúrfölényét, etikai és morális gátlásoktól mentes individualisztikus életöztönét is vegyük észre.” [11-12]

„Túl kell lépünk a forradalom romantikus képzelgésein és meg kell kezdenünk a forradalmi cselekedetre történelmi és gazdasági helyzeténél fogva képes ember és osztály kulturális és ideológiai előkészítését is. [...] Igaz, hogy Oroszországban győzött a forradalom, megtörtént az állam kisajátítása, s igaz, hogy nekünk ebben az irányban mindent elülről kell kezdenünk – de mégis, mindennek dacára a világhelyzetből következőn mindnyájunkra nézve kötelezően igaza van Trotskinnak főntebbi megállapításában (t.i. nemcsak politikából él az ember),¹³⁹ és igaza van mindabban, amit ebből a mondatból kikövetkeztet és ahogyan ezen a fonálon végighaladva, az orosz proletariátus elé az új munkaprogramot felállítja. Mondom, nem csak az oroszokra nézve, de az általános forradalmi munkálkodásra vonatkozólag igaza van. És igaza van a marxi történelmi materializmusnak, mint világszemléletnek, és a lenini történelmi dialektikának,¹⁴⁰ mint reális mintaképnek az alapján. Marx soha sem látta a proletariátus forradalmát kizárólagosan politikai-gazdasági kérdésnek, és Lenin egész munkássága, emberi universalitása szintén rácsófol a dogmatikus pártemberek minden nem speciálisan politikai kérdéstől való csökönyös elzárkózottságára; vagy minden kérdésnek, legyen az tudományos, technikai vagy művészeti jelentőségű: speciális politikai leméricskélésére.”¹⁴¹ [12-14]

„Lényegében a kapitalizmus háborús krízise ölte meg ezeknek a pártoknak (t.i. a szociáldemokrata és demokrata pártoknak)¹⁴² a létjogosultságát és szülte meg a munkásság új harci szervezetét a kommunista pártot, mint nemzetközi jelentőségű erőképviseletet.” [14-15]

„Az emberi élet módosíthatóságának egyik, szerintem egyetlen formája a társadalmi forradalom.” [21] – „A kommunista forradalomnak objektív társadalmi lehetőségei először: a kapitalista gazdasági rend

¹³⁸ *beszúrás az ítélet szövegében*

¹³⁹ *beszúrás az ítélet szövegében*

¹⁴⁰ *az ítélet szövegében: lenini dialektikának*

¹⁴¹ *az ítélet szövegében: leméricskélésére*

¹⁴² *beszúrás az ítélet szövegében*

szükségszerű szétzüléséből, a polgári politika »munkásdemokráciával« próbálkozásából, másodsor: a proletariátus gazdasági nyomorából és politikai tevékenységéből eredőn kétségtelenül adva vannak.” [22]

„A mai kor életigényességének, cselekvésre képesítésének legjelentősebb emberpéldánya Lenin volt. [...] És ez az ember nem a destrukció, hanem a konstrukció embere volt. [...] Nem a régi rend ördöge, hanem az ebben a rendben többé megférti nem tudó, felduzzadt életességéhez egy új, egy általánosabb rendet igénylő társadalom két jobbkezes angyala volt ő. Konstruktor. A gazdaságot, politikát, tudományt és technikát egyenlő mértékkel mérő új, kollektív ember.” [25–26] – „...meg kell találnunk annak a forradalmi munkának a módját, a lehető legjobb módját, amivel ezt az átmeneti időt, mint a forradalom egy szakaszát hasznosítani tudjuk az elkövetkező aktív, illetve a nyílt politikai és fegyveres akciók számára. [...] A kommunista pártok, ha valóban a marxizmus meghamisíthatlan képviselői akarnak lenni, fel kell szabadítani magukat ez alól a végzetes örökség (t.i. csak a politikai [!] favorizálása)¹⁴³ alól, kereteiket ki kell szélesíteniök, hogy mint a proletárforradalom irányító szervei magukba vehessék a forradalom összes ható tényezőit s hogy tagjaiknak s általában a most ugrásszerűen fejlődésben levő embernek ne csak politikai felvilágosodottságot adjanak, hanem iparkodjanak megmutatni nekik az élet teljes gazdagságát és annak szocialisabb lehetőségeit, hogy így azok könnyebben emberi és ennek következményekép[pen] osztályöntudatra ébredhessenek. Már tudjuk, a legutóbbi forradalmi kísérleteink nem a burzsoázia erősségén és a proletariátus gazdasági meglegedettségén, hanem a munkásságnak ideológiai kiképzetlenségén [!] buktak el. [...] de akkor meg volt adva egy felkelés lehetősége s ezért minden valóban forradalmárnak ezt az adott helyzetet meg kellett kísérelnie a győzelem érdekében kihasználni. Akkor ellenforradalmi megnyilatkozás lett volna azt mondani: a fegyveres felkelés helyett tessék előbb az ideológiai nevelést végigcsinálni.” [27–29]

„Ha a pártok élére került vezető személyek ezt a szociáldemokrata pártoktól való elemi különbséget észreveszik és ennek a megismerésnek értelmében dolgozni akarnak – akkor a kommunista párt anyja és felnevelője lesz az új embernek.” [32–33]

„Ezen az úton az első és legfontosabb tennivaló a pártiskolák felállítása. [...] A kapitalista termelési rendnek össze kell omlania, mert a saját szabadversenyos életéből fejlődésnek indult technika már kinőtt az individualisztikus rabszolgatartás keretei közül, a gépből diktátor lett, s ha a proletariátus meg akarja teremteni a kollektív társadalmat, gazdálkodási tempójával és fogyasztóképességével a technikát újra rabszolgává kell tennie. A kapitalista termelés az embert elgépiesítette, a kommunista termelésnek ép[pen] a gépnek százszázalékos kihasználásával az embert vissza kell adnia önmagának. [...] Mikor tehát a kommunista pártoknak csak politikai beállítottsága ellen írok, akkor ezt a tiszta marxizmus alapjáról a forradalom föltétlen érdekében teszem.” [33, 40–41, 42]

„Ez a konstrukciónélküliség a burzsoá társadalom halálát jelenti s egy új, most fejlődésben lévő konstruktív emberi tudatosság és összedolgozás a kollektív társadalmi rend kialakulását készíti elő. [...] És itt értünk el újra a munkásság forradalmi pártjához, mint ah[h]oz a szervezethez, amely egyedül van hivatva az ember rendszeres és céltudatos irányítására. Hogy ez az irányító párt a mai kommunista párt lesz-e, ez a kérdés.” [43, 46–47]

„A világhelyzet mai állásánál fogva minden oldalról kényszerítő erők hatnak ránk, hogy egy összefogott és tudatosan egyirányú munka induljon meg a forradalom érdekében. Ha a kommunista párt túl tudja tenni magát a szociáldemokrata kicsinyességeken és szűk látókörűségeken, akkor benne a jövő csírái teljeseznek föl.” [47]

Vádlott bűnösségét tagadta.

Beösmerte, hogy a vád tárgyává tett könyvet Wien-ben – a szocialista munkákat kiadó Julius Fischer cég felszólítására – írta s ottan is jelent meg 1924. évi március havában 300 példányban. A kiadó 150 példányt küldött szét zárt borítékban előtte ismeretlen egyéneknek, valószínűen a kommunista párt vezető tagjainak és pedig azért, mert az vita-irat volt. A kiadó a többi példányt megsemmisítette. Magyarországra egy példányt sem küldött.

¹⁴³ beszúrás az ítélet szövegében

Védekezése szerint könyve a munkásság nemzetközi helyzetével foglalkozik, s így kitér a magyar munkás viszonyokra is. Úgy látja, hogy itten, mint más államokban is, a munkásság embertelen sorban él. Ezen, mint kultúremler fölháborodik, s életviszonyainak javítását szükségesnek tartja. Az evolúciónak a munkásságból kell kiindulnia s ép[p]en ezért annak tagjait – ebben az irányban – ki kell oktatni. Nem a polgári társadalomnak megdöntésével akarja a munkásosztályt uralomra juttatni, hanem a társadalmi osztályok életfölfogásában tapasztalható nagy különbséget óhajtja békés úton, ideológiával megszüntetni.

A kir. törvényszék a vádlottnak ténybeli beösmérése, valamint a budapesti főkapitányságnak 62.877/1926. fk. II. számú értesítése alapján tényként állapítja meg, hogy a vád tárgyává tett nyomtatványt a vádlott írta, amely 1924. évi március havában Wien-ben jelent meg.

Vádlott könyvében bevezetésül a magyar munkásság helyzetével foglalkozik s azt a „burzsoázia”, a polgári osztály által elnyomottnak állítja, amely „az ellenforradalom terrorja alatt” embertelen sorban él.

Ennek az állapotnak a megváltoztatását sürgeti, de nem a régi eszközök és módszerek alkalmazásával, nem romantikus képzelgéseken át, hanem az új viszonyok következtében „forradalmi cselekedetre” kell az embereket előkészíteni. Annál inkább szükséges ez, mert „az embernek, mint társadalmi lénynek módja van társadalmi helyzete korrigálásához.” Ezt pedig egyedül „a társadalmi forradalom” útján véli elérni. Igaz ugyan, hogy „a forradalom aktív lehetőségei”-ről egyelőre beszélni nem lehet, de „az aktív, illetve nyílt politikai és fegyveres akciók” bekövetkezéséig kitolódó átmeneti időt, a forradalmi munkára kell hasznosítani.

A kommunista pártok, mint [a] „proletárforradalom irányító szervei” működési körüket ki kell hogy terjesszék a politikai fölvilágosító munkájukon kívül a munkásság osztályöntudatának kiépítésére. Ezzel lesz a kommunista párt, mint a konstruktivizmus alapja „Az új ember” anyja s nevelője. A párt munkájának ezt a kibővítését „a forradalom föltétlen érdekében” tartja szükségesnek, amely azután a polgári társadalom halálát fogja előidézni.

Vádlott fejtegetései általános vonatkozásúaknak látszanak, de kiindulási pontjuk a magyar munkás viszonyoknak sajátos kommunista fölfogásán keresztül való minden alapot nélkülöző megállapításai. [!] A vádlott tehát nem theoretikusan, nem tudományos szemszögből tárgyalja a munkásság gazdasági és politikai helyzetét, s az ezeknek megjavításához, illetve kibővítéséhez szükséges módokat és eszközöket, hanem amint ő maga is írja, könyve: Megjegyzések a mozgalomról, a tömegről és az ő vezetőiről s mindezt nagyrésztben a magyar viszonyokra értve.

Vádlott az előadottak szerint a munkásosztály ideológiájának megváltoztatását célozza, hogy azután forradalom útján, politikai és fegyveres erővel a polgári osztályt megsemmisítsék s így a munkásosztálynak, tehát annak az osztálynak kizárólagos politikai hatalma érvényesüljön, amely a mostani „az ellenforradalom terrorja alatt kínlódik”. [!]

Vádlott – vallomása szerint – könyvének 150 példányát, a könyv kiadója ismeretlen egyéneknek, föltehetőleg kommunista egyéneknek küldötte meg.

A kir. törvényszék megállapítása szerint a vádlott könyvének tartalma alkalmas arra, hogy a munkásosztály tagjainak lelkében a gyűlölet érzelmét fölkeltse a polgári osztály ellen.

Az előadottakra való tekintettel a vádlott a Btk. 172. §-ában meghatározott izgatást elkövette.

Ámde úgy a vádlottnak előadása, mint a budapesti főkapitányságnak már ismertetett értesítése, valamint Kassák Lajosné tanúnak vallomása alapján a kir. törvényszék tényként állapítja meg, hogy az 1924. évben Wienben megjelent s vád tárgyává tett könyvet csak Wienben terjesztették s az iratok között levő példányt is a m. kir. igazságügy-miniszterium fölhívására Kassák Lajosné tanú mutatta be. <Ezeket az adatokat egyébiránt a kir. ügyész is – a főtárgyaláson tett bejelentésével – megerősítette.>¹⁴⁴

E szerint tehát vádlott fönt megállapított bűncselekményét Wienben, tehát külföldön követte el.

Erre való tekintettel – a Btk. 8., 11., 14. §-ok értelmében – vizsgálat tárgyává kellett tenni az osztrák Btk.-nek vádlott bűncselekményére vonatkozó rendelkezéseit.

Az osztrák Btk. (Die österreichische Strafgesetzbuchung nach dem Stande vom 30. Juni 1927. – Druck u. Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei) 302. § szerint vétséget követ el és 3–6 hónapig

¹⁴⁴ dr. Méhes Ignác törlése

terjedő fogsággal bünteti azt, ki mást a polgári társadalom egyes osztályai és rendei ellen gyűlölségre, vagy egyáltalában az állam lakóit ellenséges pártosságra fölhívja.

A 305. § 2. tétele szerint, ha valaki a 300., 302-305. §-okban megjelölt vétségeket nyomtatvány útján követi el, úgy a veszélyesség és a szándékolt nagyobb terjesztés mértékéhez képest a büntetést ki lehet terjeszteni egy évig terjedő szigorú fogságig.

Mivel a Btk. 11. §-a szerint a magyar honos által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a 8-9. § esetében nem indíthat meg a bűnvádi eljárás, ha – többek között – az elkövetés helyén fön[n]álló vagy a magyar törvény szerint megszűnt büntethető lenni, ezért az osztrák Btk.-nek elévülésre vonatkozó rendelkezéseire is figyelemmel kellett lenni.

Az 532. § szerint az elévülés ideje, amennyiben a törvény egyes esetekre rövidebb határidőt nem állapít meg, 3, 6 [!] hónap, illetve – ami a jelen esetre alkalmazandó: egy teljes év, „valamennyi szigorúbban tiltott vétségeknél és kihágásoknál, úgyszintén ahol a jogok és jogosítványok elvesztése is, mint büntetés ki van téve.”

A ténymegállapítás szerint a vád tárgyává tett sajtótermék 1924. évi március havában jelent meg. Az első bírói intézkedés – a vádtanácsnak 2. alszám alatt hozott végzése – 1926. évi november hó 18. napjáról van keltezve.

E szerint tehát a bűncselekmény elkövetésének ideje és az első bírói intézkedés között egy év eltelt (Osztrák Btk. 531. § 1. bek.).

Az Országos bűnügyi nyilvántartó hivatal által 1927. évi május hó 16. napján kiállított erkölcsi bizonyítvány szerint vádlott a nyilvántartásban nem fordult elő, tehát az elévülési időn belül büntettet, vétséget vagy kihágást nem követett el (Osztrák Btk. 531. § 2. bek. c. pontja).

Az előadottak értelmében az elévülés föltételei a vádlott javára megállapíthatók voltak, miért is őt a Btk. 11. § értelmében, a Bp. 326. § 3. pontja alapján – a rendelkező rész szerint – föl kellett menteni.

Az ítélet egyéb rendelkezése a fölhívott törvényszakaszon nyugszik.

Budapest, 1928. évi december hó 5. napján.

dr. Méhes Ignác
főtárgyalási elnök

dr. Ávédik Félix
előadó

Az osztrák büntetőtörvénykönyv 65. és 302. §-ának magyar fordítása

65. §

A köznyugalom megzavarásának büntettét követi el, aki nyilvánosan, vagy több személy előtt, vagy nyomtatványban, forgalomban levő írásműben, vagy képes ábrázolatban:

a.) gyűlöletre vagy megvetésre izgat (a császár személye), (a császárságban) egyesült államszövetség, a kormányforma, vagy a kormányzat ellen.

b.) Engedetlenségre, felkelésre vagy ellenállásra felhív, biztat vagy rábírní igyekszik a törvény, rendeletek, a bíróság vagy más nyilvános hatóságok hirdetményei vagy rendelkezései ellen, vagy adók vagy nyilvános célokra rendelt adományok megtagadására.

Hasonló bűncselekményben bűnös az is, aki

c.) az a.) és b.) alatt körülírt büntett megvalósításához összeköttetést létesíteni, [!] vagy másokat ilyenben való részvételre csábítani törekszik, vagy pedig maga is bármily módon ilyesmiben részt vesz.

E büntett büntetése 1-5 évig terjedhető súlyos börtön.

302. §.

Aki mást a különböző nemzetiségek, (néptörzsek) hitfelekezet vagy pedig a polgári társadalom más társaságai, egyes osztályai, vagy rendei vagy a törvényesen elismert testületek ellen gyűlölségre, vagy pedig egyáltalán az állam lakóit egymás ellen ellenséges pártoskodásra felszólítja, biztatja vagy

csábítani törekszik, amennyiben ez a cselekménye súlyosabb bűncselekmény tényálladékát ki nem meríti, vétségben bűnös és 3–6 hónapig terjedhető szigorú fogházzal büntetendő.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat autográf aláírásokkal

A Budapesti Kir. Ügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. december 14.]

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL^f
Aktaszám: 71.018/1928. k.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozással Nagyméltóságodnak legutóbb folyó évi augusztus hó 3. napján ad. 63.815/1927. IM IV. sz. alatt kelt rendeletére¹⁴⁵ és utalással folyó évi augusztus hó 19. napján fenti alapszám alatti jelentéssel felterjesztett vádiratomra,¹⁴⁶ tisztelettel jelentem, hogy a kir. büntetőtörvényszék a mai napon¹⁴⁷ B.XXXV. 13.079/1926. szám alatt meghozott ítéletével vádlottat a vád és következményeinek terhe alól a Bp. 326. §-ának 3. pontja alapján felmentette, és pedig hivatkozással a Btk. 8. illetve 11. §-ára azért, mert a bűncselekmény 1924. év márciusában Wienben követetett el, s ezen elkövetési helyen fennálló osztrák törvény szerint az izgatás csak vétség, amelyre vonatkozólag az elévülési idő 1 év, amely elévülés, minthogy az első bírói intézkedés 1926. év november havában történt, bekövetkezett.

Tisztelettel jelentem továbbá, hogy a kir. ügyészség csak 1926. év augusztusában jutott a bűnügy alapját képező adat birtokába, s így előbb az eljárást folyamatba sem tehetette.

A tárgyaló kir. ügyész az ítélet ellen a Bp. 385. §-ának 1/c. pontjában meghatározott anyagi semmisségi ok alapján a felmentés miatt, elítélés végett fellebbezést jelentett be.

Budapest, 1928. évi december hó 14. napján.

Dr. Strache Gusztáv
kir. főügyész,
a budapesti kir. ügyészség elnöke.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással, a levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 73.768. számon 1928. december 18-án érkezették.

Dr. Strache Gusztáv ugyanezen aktaszámon, szintén 1928. december 14-én hasonló értelemben tájékoztatta a Budapesti Kir. Főügyészséget (BFL BKB VII.5.c 13.079–1926.), a levélben foglaltakat a Budapesti Kir. Főügyészség is jelentette az igazságügy-miniszternek (lásd a következő levelet).

¹⁴⁵ Lásd **100.**

¹⁴⁶ Lásd **101–102.**

¹⁴⁷ 1928. december 5-én

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1928. december 19.]

BUDAPESTI KIRÁLYI FŐÜGYÉSZSÉG.^f
 Aktaszám: 10.790/1928. f.ü.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben hivatkozással Nagyméltóságodnak 1926. évi július hó 30-ik napján 36.555/1926. IM IV. szám alatt kelt rendeletére¹⁴⁸ és folyó évi október hó 17-ik napján 8.850/1928. f.ü. szám alatt tett jelentésemre,¹⁴⁹ pótlólag jelentem, hogy a kir. büntetőtörvényszék a folyó évi december hó 14-ik napján¹⁵⁰ B.XXXV. 13.079/1926. szám alatt hozott ítéletével vádlottat a vád és következményeinek terhe alól a Bp. 326. §-ának 3. pontja alapján felmentette és pedig utalással a Btk. 8., illetve 11. §-ára azért, mert a bűncselekmény 1924. év márciusában Wienben követetett el s ezen elkövetési helyen fennálló osztrák törvény szerint az izgatás csak vétség, amelyre vonatkozólag az elévülési idő 1 év, amely elévülés, minthogy az első bírói intézkedés 1926. évi november havában történt, bekövetkezett.

Jelentem továbbá, hogy a kir. ügyészség csak 1926. év augusztusában jutott a bűnügy alapját képező adat birtokába s így előbb az eljárást folyamatba sem tehetette.

A tárgyaló kir. ügyész az ítélet ellen a Bp. 385. §-ának 1/c. pontjában meghatározott anyagi semmisségi ok alapján a felmentés miatt, elítélés végett fellebbezést jelentett be.

Meg kell jegyezni, hogy az eljárás tárgyát képező sajtótermékek az ügyészség által inkriminált részei az 1921. évi III. tc. 5. §. 1. bekezdésében meghatározott izgatás vétségének tényálladékát is magában foglalják.

Az 1921. évi III. tc.-be ütköző cselekmények esetében a hivatkozott tc. 12. §. 1. bekezdése szerint¹⁵¹ nem a Btk. 8. és 11. §., hanem a Btk. 7. §-a nyer alkalmazást, vagyis a Btk. rendelkezései alkalmazandók abban az esetben is, ha a cselekményt külföldön követték el. A Btk. szerint pedig a cselekmény vétség esetében sem évült el. A kir. ügyész által bejelentett fellebbezést ennél fogva fen[n]tartani szándékozom.

Budapesten, 1928. évi december hó 19-ik napján.

dr. Dabasi Halász Lajos
 kir. főügyész

[Címzés:]
 A kir. Igazságügyminiszteriumnak
 BUDAPEST

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 74.633. számon 1928. december 22-én érkezett.

¹⁴⁸ Lásd 67.

¹⁴⁹ Lásd 108.

¹⁵⁰ 1928. december 5-én

¹⁵¹ Minderről az 1921. évi III. törvénycikk 11. §-a rendelkezik.

Fellebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv

[Budapest, 1929. március 14.]

Aktaszám: B.VII. 842/10/1929.

Fellebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv sajtó útján elkövetett izgatás büntette miatt vádolt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben

Felvétetett a budapesti kir. ítélőtáblánál 1929. évi március hó 14. napján sajtó útján elkövetett rágalmozás [!] vétsége miatt vádolt Kassák Lajos elleni bűnügyben megtartott nyilvános fellebbviteli főtárgyalásról.

Jelenlevők:

A bíróság részéről:

Gadó István [dr.]
tanácselnök.

Bán József dr.
kir. ítélőtáblai bíró.

Burghardt P. István dr.
kir. ítélőtáblai bíró.

Koronki János dr.
bírósági titkár, kir. ítélőtáblai tanácsjegyző
jegyzőkönyvvezető.

A felek részéről:

Dr. Kéler Béla
a kir. főügyész helyettese.

Dr. Földes István
ügyvéd, külön védő.

Kassák Lajos
vádlott.

Elnök a fellebbviteli főtárgyalást a Bp. 418. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 203. §-a értelmében megnyitja s megállapítja, hogy a jelen ügyre vonatkozó jegyzéket a Bp. 409. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a kir. ítélőtábla hirdető tábláján kifüggesztették és hogy a fentiek jelentek meg, megállapítja továbbá, hogy dr. Soóky József kir. ítélőtáblai bíró előadó betegsége folytán a mai fellebbviteli főtárgyalás nem lesz megtartható.

Közvádoló, védő és vádlott nem kívánnak nyilatkozni.

Az előterjesztés végeztével elnök a tárgyalást befejezettnek nyilvánítja, a Bp. 418. § szerint megfelelően alkalmazandó 321. § értelmében a bíróság határozathozása céljából visszavonul s az idézett 421. § végső bekezdése értelmében zárt ülésében határozván, elnök a Bp. 329. § 1. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint nyilvános ülésben kihirdeti a következő

végzést:

A kir. ítélőtábla a mai napra kitűzött fellebbviteli főtárgyalást – az előadó betegsége folytán – elnapolja, a fellebbviteli főtárgyalásra újabb határnapot hivatalból külön végzéssel fog kitűzni, amikor az érdekelteket értesíteni fogja.

Tudomásul vétetett.

Elnök a tárgyalást berekesztette.

A jegyzőkönyv lezáratott.

Kmf.

Dr. Gadó István
tanácselnök

Dr. Koronki János
tanácsjegyző

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Kitöltött formanyomtatvány autográf aláírásokkal.

Fellebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv

[Budapest, 1929. április 11.]

Aktaszám: B.VII. 842/11/1929.

Fellebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv sajtó útján elkövetett izgatás vétsége miatt vádolt Kassák Lajos ellen folyamatba tett bűnügyben

Felvétegett a budapesti kir. ítélőtáblánál 1929. évi április hó 11. napján sajtó útján elkövetett izgatás büntette miatt vádolt Kassák Lajos elleni bűnügyben megtartott nyilvános fellebbviteli főtárgyalásról.

Jelenlevők:

A bíróság részéről:

Gadó István [dr.]
tanácselnök.

Medvigy István [dr.]
kir. ítélőtáblai bíró.

Soóky József dr.
kir. ítélőtáblai bíró.

Koronki János dr.
bír. titkár, kir. ítélőtáblai tanácsjegyző
jegyzőkönyvvezető.

A felek részéről:

Dr. Kéler Béla
a kir. főügyész helyettese

Dr. Földes István
ügyvéd, különvédő

Kassák Lajos
vádlott.

Elnök a fellebbviteli főtárgyalást a Bp. 418. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 203. §-a értelmében megnyitja s megállapítja, hogy a jelen ügyre vonatkozó jegyzéket a Bp. 409. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a kir. ítélőtábla hirdető-tábláján kifüggesztették és hogy a fentiek jelentek meg.

Ezután az elnök a Bp. 418. §-ának 2. bekezdése szerint Soóky József dr., kir. ítélőtáblai bíró előadót az ügy állásának ismertetésére felhívja.

Előadó az idézett szakasz 2. bekezdésében meghatározott keretben az ügy állását előadja és az ítéletnek megtámadott részét, valamint a perorvoslatot támogató okokat különösen kiemeli.

Elnök az idézett szakasz 3. bekezdése értelmében felolvastatja az elsőbíróság ítéletét.

Az előadó előterjesztésének befejezése után az elnök az idézett 418. § 4. bekezdésének értelmében felhívja a tanács tagjait és feleket, hogy egyes pontoknak felvilágosítását s egyes iratoknak felolvasását kívánják-e.

Felvilágosítást vagy iratok felolvasását senki sem kívánván, elnök a Bp. 436. § 4. bekezdése szerint megfelelően alkalmazandó 421. § 1. bekezdése értelmében felhívja a feleket indítványaik és előterjesztéseik megtételére.

Közvádló fenntartja a kir. ügyész fellebbezését és indokoltan kéri, hogy az első bírói ítélet megsemmisíttessék és a vádlott a vád szerint elítéltsessék. Rámutat arra, hogy amennyiben az osztály elleni izgatás elévültnek tekintetik, ebben az esetben is az 1921. évi III. tc. 5. § 1. bekezdése szerinti állam és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányuló vétség tényálladéka forog fenn.

Különvédő kéri az első bírói ítélet helybenhagyását.

Vádlott csatlakozik a *különvédő* kérelméhez; a maga részéről kiemeli, hogy ő tudományos szempontból és nem izgatás tendenciájával foglalkozott a kérdéssel és így őt semmiféle izgatásért elítélni véleménye szerint elítélni nem lehet.

Az előterjesztés végeztével elnök a tárgyalást befejezettnek nyilvánítja, a Bp. 418. § szerint megfelelően alkalmazandó 321. § értelmében a bíróság határozat hozása céljából visszavonul s az idézett 421. § végső bekezdése értelmében zárt ülésében határozván, elnök a Bp. 329. § 1. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint nyilvános ülésben kihirdeti a külön íven szerkesztett

ítéletet:

Közvádló az ítélet ellen a vádlott terhére semmisségi panaszt jelent be a Bp. 385. §-ának 1.c. pontja alapján a vádlott felmentése miatt.

Vádlott és különvédője az ítéletet megnyugvással tudomásul veszik.

A kir. ítélőtábla meghozta, elnök kihirdette a következő

végzést.

A kir. ítélőtábla a bejelentett semmisségi panaszt elfogadja s az iratokat a Koronaügyészség útján a kir. Kúriához felterjeszti.

Tudomásul vétetett.

Elnök a tárgyalást berekesztette.

A jegyzőkönyv lezáratott.

Kmf.

Gadó István
tanácselnök

Koronki János dr.
tanácsjegyző

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Kitöltött formanyomtatvány autográf aláírásokkal.

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1929. április 17.]

BUDAPESTI KIRÁLYI FŐÜGYÉSZSÉG.^f
Aktaszám: 3.373/1929. F.Ü.

Izgatás büntettével vádolt Kassák Lajos bűnügyében hivatkozással Nagyméltóságodnak 1926. évi július hó 20-ik napján¹⁵² 36.555/1926. IM IV. szám alatt kelt rendeletére és 1928. évi december hó 19-ik napján kelt 10.790/1928. F.Ü. szám alatt tett jelentésemre¹⁵³ pótlólag jelentem, hogy a kir. ítélőtábla a folyó évi április hó 11-ik napján megtartott fellebbviteli tárgyaláson a kir. törvényszék felmentő ítéletét helybenhagyta.¹⁵⁴

A tábla ítélete ellen a fellebbviteli főtárgyaláson eljáró helyettesem semmisségi panaszt jelentett be.

Budapesten, 1929. évi április hó 17-ik napján.

dr. Dabasi Halász Lajos
kir. főügyész

[Címzés:]
A kir. Igazságügyminiszteriumnak
BUDAPEST

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással – A levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 23.317. számon 1929. április 20-án iktatták.

¹⁵² *Helyesen:* 1926. július 30-án – lásd **67**.

¹⁵³ Lásd **112**.

¹⁵⁴ Lásd az előző iratokat.

A M. Kir. Kúriánál tartott nyilvános tárgyalás jegyzőkönyve

[Budapest, 1930. március 18.]

Tárgyalási jegyzőkönyv

Aktaszám: B.I. 3.131/13/1929.

Készült Budapesten a m. kir. Kúriánál 1930. évi március hó 18. napján sajtó ú.[tján] elköv.[etett] izgatás büntette miatt vádolt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben megtartott nyilvános tárgyalásról.

Jelen voltak:

I. A bíróság részéről:

Osvald István
a m. kir Kúria másodelnöke

Slavek Ferenc
Csizinszky Ágost
Kvassay Gyula
Csengey Miklós
kir. kúriai bírák.

Zsacskó Béla
kir. kúriai tanácsjegyző.

II. A felek részéről:

Polgár Viktor
a koronaügyész helyettese.

Földes István
védő.

Az elnök a tárgyalást a Bp. 439. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 301. § értelmében megnyitja s megállapítja, hogy erre az ügyre vonatkozó jegyzéket a Bp. 435. § ötödik bekezdésében foglalt rendelkezés szerint 1930. évi január hó 23. napján a m. kir Kúria hirdetőtábláján kifüggesztették és hogy vádlott részéről védője jelent meg, majd a Bp. 436. §-ának negyedik bekezdése szerint megfelelően alkalmazandó 418. § második bekezdése értelmében Slavek Ferenc előadót az ügy állásának előadására felhívja.

Az előadó a Bp. 418. § második bekezdésében meghatározott keretben az ügy állását előadja s az ítéletnek megtámadott részét valamint az okot, mellyel a közvádoló perorvoslatot támogatta különösen kiemeli.

Az elnök a Bp. 418. § harmadik bekezdése értelmében felolvastatja az első és másodfokú bíróság ítéletét.

Az elnök az előterjesztésének befejezése után a Bp. 418. § negyedik bekezdése értelmében felhívja a tanács többi tagjait és a feleket, hogy egyes pontoknak felvilágosítását és egyes iratoknak felolvasását kívánják-e?

Felvilágosítást vagy iratok felolvasását senki sem kívánván, elnök a Bp. 436. § negyedik bekezdése szerint megfelelően alkalmazandó 421. § első bekezdése értelmében felhívja koronaügyész helyetttest véleményének előterjesztésére.

Koronaügyész-helyettes: a bűnösség megállapítását kéri, mert a kir. főügyésznek a koronaügyész által fenntartott s.[emmisségi] panasza a 12. sorsz. bejelentésben foglalt indokok alapján helytálló.

Védő: a s.[emmisségi] panasz elutasítását kéri; a vád – a vádiratból is megállapíthatólag – kizárólag a Btk. 172. § 2. bekezdésébe ütköző és az 1912. évi 43.¹⁵⁵ tc. 19. §-a szerint minősülő izgatás büntettségére irányult, ez a bűncselekmény azonban az alsóbbfokú ítéletekben kifejtettek szerint elévült. De ha a már említett izgatás büntette mellett megállapítható volna is az 1921. III. tc. 5. §-ában írt izgatás vétsége, akkor is csupán eszmei halmazatról lehetne szó, ez esetben azonban az enyhébb vétség osztaná a súlyosabb büntett jogi sorsát.

Az elnök az előterjesztés végeztével a tárgyalást befejezettnek nyilvánítja.

A bíróság a Bp. 439. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 321. § értelmében határozathozatal végett visszavonul és a Bp. 421. § utolsó bekezdése értelmében zárt ülésben határozván, az elnök a Bp. 439. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 329. § első bekezdésében foglalt rendelkezés szerint nyilvános ülésben kihirdeti

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN!

a következő

végzést:

A m. kir. Kúria a semmisségi panaszt elutasítja.

Elnök: az indokok lényegét ismerteti és a tárgyalást berekeszti.

Kmft.

dr. Oswald István
másodelnök.

dr. Zsacskó Béla
törvényszéki jegyző.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Kitöltött formanyomtatvány autográf aláírásokkal.

¹⁵⁵ helyesen: 63. (LXIII.)

A M. Kir. Kúriánál tartott nyilvános tárgyalás indoklási része

[Budapest, 1930. március 18.]

Aktaszám: B.I. 3.131/13/1929.

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN

A MAGYAR KIRÁLYI KÚRIA

izgatás büntette miatt vádolt Kassák Lajos ellen indított bűnügyet, amelyben a budapesti kir. büntetőtörvényszék 1928. évi december hó 5. napján B.XXXV. 13.079/8/1926. szám alatt,¹⁵⁶ a budapesti kir. ítélőtábla pedig a közvádlónak fellebbezésére 1929. évi április hó 11. napján B.VII. 842/11/1929. szám alatt ítéletet hozott,¹⁵⁷ a kir. főügyész részéről használt és a koronaügyész indokoltan fenntartott semmisségi panasa folytán az 1930. évi március hó 18. napján megtartott nyilvános tárgyaláson a koronaügyész-helyettesnek és dr. Földes István ügyvédnek mint védőnek meghallgatása után vizsgálat alá vette és meghozta a következő

végzést:

A m. kir. Kúria a semmisségi panaszt elutasítja.

Indokolás:

A másodbíróság ítélete ellen a kir. főügyész a Bp. 385. §-nak 1.c. pontjára való hivatkozás mellett, az elévülés megállapítása miatt jelentett be semmisségi panaszt.¹⁵⁸

Ezt a panaszt a koronaügyész azzal a megokolással tartotta fenn, hogy az adott esetben az 1921. évi III. tc. 5. §-a első bekezdésében meghatározott vétség is fen[n]forogván, az ugyanezen törvénycikk 11. §-nak rendelkezése folytán a Btk. 7. §-a volt volna alkalmazandó, aminek folyományaként a vádbeli esetben minden irányban, tehát az elévülés kérdésében is a magyar büntetőtörvénykönyv szabályai irányadók.

A m. kir. Kúria azonban a másodbírósági ítéletben valóként elfogadott és ez okból reá nézve kötelezően irányadó tényállásból és az ennek alapjául szolgáló sajtótermék szövegéből az alsóbíróságokkal egyezően a kir. ítélőtábla ítéletében felhozott helyes indokoknál fogva szintén azt a következtetést vonta le, hogy a vádbeli bűncselekmény elévült, mihez képest az alsófokú bíróságok a vádlottat helyesen, a törvény megsértése nélkül mentették fel.

Ez okból a kir. főügyész panaszát a Bpn. 36. §-a értelmében, mint alaptalant el kellett utasítani.

Budapest, 1930. évi március hó 18. napján.

dr. Oswald István s.k. másodelnök
dr. Slavek Ferenc s.k. előadó.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – A M. Kir. Büntetőtörvényszék számára küldött gépiratos példány a M. Kir. Kúria pecsétjével, Dr. Slavek Ferenc autográf aláírásával.

¹⁵⁶ Lásd **109–110.**

¹⁵⁷ Lásd **114.**

¹⁵⁸ Lásd **115.**

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék végzése

[Budapest, 1930. április 12.]

A budapesti kir. büntető törvényszéktől.^f
Aktaszám: B.XXXV. 13.079/14/1926.

Végzés.

Izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben a kir. törvényszék a budapesti kir. ítélőtáblának 1929. évi április hó 11. napján kelt B.VII. 842/11/1929. számú ítéletét¹⁵⁹ a Bp. 494. §-ának 2. bekezdése alapján jogerősnek nyilvánítja, mert a kir. főügyész perorvoslatát a bíróság elutasította.

Budapest, 1930. évi április hó 12. napján.

Dr. Töreky [Géza] s. k.
törvényszéki elnök

Eigen Kálmán s. k.
kir. büntetőtörvényszéki bíró
előadó.

A kiadmány hitelül:

segédhiv. tisztviselő.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék pecsétjével, autográf aláírások nélkül, az okmányon a segédhivatali tisztviselő neve nem szerepel.

¹⁵⁹ Lásd **114.**

A Budapesti Kir. Főügyészség elnöke – a m. kir. igazságügy-miniszternek

[Budapest, 1930. május 12.]

BUDAPESTI KIRÁLYI FŐÜGYÉSZSÉG.^f
Aktaszám: 4.287/1930. F.Ü.

Izgatás büntetével vádolt Kassák Lajos bűnügyében hivatkozással Nagyméltóságodnak 1926. évi július hó 20-án¹⁶⁰ 36.555/1926. IM IV. szám alatt kelt rendeletére és 3.373/1929. F.Ü. szám alatt tett jelentésemre¹⁶¹ jelentem, hogy a kir. Kúria a táblai felmentő ítélet ellen a vádlott terhére bejelentett semmisségi panaszt elutasította.

Budapest, 1930. évi május hó 12.-én.

dr. Dabasi Halász Lajos
kir. főügyész.

[Címzés:]
A m. kir. Igazságügyminiszteriumnak,
BUDAPEST.

MNL OL IM K 579 653. f. 3. cs. T. 1925–57.966. – Gépirat autográf aláírással, a levelet a M. Kir. Igazságügy-minisztériumban 20.386. számon 1930. május 14-én iktatták.

¹⁶⁰ *Helyesen:* 1926. július 30-án – lásd 67.

¹⁶¹ Lásd 115.

A Budapesti Kir. Ügyészség – a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéknek

[Budapest, 1930. május 30.]

A budapesti kir. ügyészségtől
Aktaszám: 43.202/1930. k.ü.

Izgatás büntetével terhelt Kassák Lajos bűnügyében a vonatkozó B.XXXI. 13.079/1926. számú iratokat, a kir. ítélőtábla B.VII. 842/13/1929. számú ítéletére hivatkozva ./ . alá idezárva visszaküldöm és a Bp. 477. § alapján

indítványozom

hogy a kir. törvényszék a bűnvádi eljárás alapjául szolgált *Álláspont* c. sajtótermék bárhol található összes példányaira vonatkozólag az elkobzást – a hivatkozott § 2-5. bekezdései szerinti eljárásnak lefolytatása, illetve főtárgyalás megtartása után – mondja ki

mert

a jogerős felmentő ítélet folytán a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg.

Budapest, 1930 május hó 30-án

Dr. Strache Gusztáv s. k.
kir. főügyész
a budapesti kir. ügyészség elnöke.

A kiadmány hitelül
Bartus
kiadó

[Címzés:]
A kir. büntető törvényszéknek
Budapest

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Ismeretlen kéz írása autográf aláírások nélkül, az iratot a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéken 1930. június 4-én érkezették.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék végzése

[Budapest, 1930. június 6.]

Aktaszám: B.XXXV. 13.079/1926.

A Wienben előállított *Álláspont* feliratú sajtótermék elkobzása tárgyában a Btk. 62. §-a és a Bp. 477. §-a alapján főtárgyalási határnapul 1930. évi október hó 3. napjának de. 9. óráját tűzöm ki.

Erről az érdekelteket azzal értesítem, hogy a főtárgyalás Budapesten, V. Alkotmány-utca 14. szám II. emelet 2. ajtószám alatt lesz. Elmaradásuk az eljárást nem akadályozza.

Budapest, 1930. június 6-án.

Töreký
törvényszéki elnök

[Értesítendők]

- 1.) [a Budapesti] Kir. ügyészségnek (43.202/1930. k.ü.)¹⁶²
- 2.) Kassák Lajos, Lehel-u. 6. V. 1.
- 3.) védő: Dr. Földes István ügyvéd, VI. Berliini-tér 2.
- 4.) Julius Fischer könyvkereskedő Wien VII. Neustiftgasse Nr. 93.
a II. alatti megkeresés útján

II.
Bezirksgericht

Wien, VII.

Megkeresi a kir. büntetőtörvényszék, hogy a csatolt értesítést Julius Fischer wieni (VII., Neustiftgasse Nr. 93.) könyvkereskedőnek kézbesíttetni és a kézbesítést igazoló iratot ide megküldeni szíveskedjék.

Budapest, 1930. VI. 6.

Dr. Méhes
törvényszéki elnök

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Ismeretlen kéz tervezete dr. Töreký Géza és dr. Méhes Ignác autográf aláírásaival. Az értesítéseket 1930. szeptember 8-án küldték el.

¹⁶² Lásd az előző iratot.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék nyilvános főtárgyalásának jegyzőkönyve

[Budapest, 1930. október 3.]

Aktaszám: B.XXXV. 13.079/16/1926.

Jegyzőkönyv

Készült az izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél, Budapesten 1930. évi október hó 3. napján a Btk. 477. §-a szerint tartott nyilvános főtárgyalásról.

Jelen voltak:

Dr. Méhes Ignác kir. törvényszéki bíró
főtárgyalási elnök

Dr. Pósta Lajos kir. törvényszéki bíró
Dr. Eigen Kálmán kir. törvényszéki bíró
szavazóbírák

Dr. Bartha Imre kir. törvényszéki jegyző
jegyzőkönyvvezető

Dr. Auer György kir. ügyész
közvádoló

Dr. Földes István ügyvéd.

Az elnök a Bp. 301. §-a szerint az ügy rövid megjelölésével megnyitja a főtárgyalást és megállapítja, hogy a megidézettek megjelentek kivéve a szabályszerűen megidézett Kassák Lajost és kivéve Julius Fischer könyvkereskedőt, aki Wien VII. Neustiftgasse Nr. 93. szám alól ismeretlen helyre költözött.

Az elnök ezután felolvassa a budapesti kir. ügyészségnek 1930. évi május hó 30. napján 43.202/1930. k.ü. szám alatt kelt indítványát,¹⁶³ valamint Kassák Lajosnak Wienben, 1924. évi március havában *Álláspont* főcím és *Tények és új lehetőségek* alcím alatt 300 példányban kiadott röpiratának azt a részét, melyet a kir. törvényszék, 1928. évi december hó 5. napján 8. sorszám alatt hozott ítéletében, ítélezésének tárgyává tett.¹⁶⁴

Az elnök ismerteti továbbá a kir. törvényszéknek, 1928. évi december hó 5. napján hozott 8. sorszámú és a budapesti kir. ítéletáblának 1929. évi április hó 11. napján B.VII. 842/15/1929. sorszám alatt hozott ítéletét,¹⁶⁵ valamint a m. kir. kúriának 1930. évi március hó 18. napján B.I. 3.131/13/1929. szám alatt hozott végzését.¹⁶⁶

A felek nem tettek észrevételeket.

¹⁶³ Lásd **120.**

¹⁶⁴ Lásd **110.**

¹⁶⁵ A fellebbviteli főtárgyalásnak a jegyzőkönyve áll rendelkezésre – lásd **114.**

¹⁶⁶ Lásd **117.**

Az elnöknek a Bp. 314. §-a szerint föltett kérdésére a felek kijelentik, hogy a bizonyítás kiegészítését nem kívánják, így az elnök a bizonyítási eljárást befejezettnek nyilvánítja és felhívja a feleket perbeszédeik megtartására.

Kir. ügyész: Az ismertetett sajtótermék elkobzása iránt tett indítványomat az írásbelivel egyezően fenntartom.

Dr. Földes István ügyvéd: Az elkobzás ellen nincs észrevételem.

Ezután a kir. törvényszék a Bp. 325. §-ában jelzett módon meghozta és az elnök nyilvánosan kihirdette a csatolt ítéletet a rendelkező rész felolvasásával és az indokolás lényeges tartalmának szóbeli előadásával (Bp. 329. §).

Az ítélet kihirdetése után a Bp. 330. §-a szerint feltett kérdésekre:
A felek kijelentik, hogy az ítéletet tudomásul veszik és abban megnyugszanak.

A kir. törvényszék

Végzett:

A kir. törvényszék ítéletét „Jogerősnek és végrehajthatónak” mondja ki, mert az ellen az arra jogosultak perorvoslattel nem éltek.

Tudomásul szolgál.

Az elnök ezután a főtárgyalást berekesztette.

A főtárgyalás következtében költség nem merült fel.

Kmft.

Dr. Méhes Ignác
főtárgyalási elnök

Dr. Bartha Imre
főtárgyalási jegyző

BFL BKB VII.5.c 13.079-1926. – Gépirat autográf aláírásokkal.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék nyilvános főtárgyalásának ítélete

[Budapest, 1930. október 3.]

A budapesti kir. büntetőtörvényszék^f
B.XXXV. 13.079/16/1926.

A Magyar Állam Nevében!

A budapesti kir. büntetőtörvényszék az izgatás büntette miatt Kassák Lajos ellen indított bűnügyben a budapesti kir. ügyészségnek a Btk. 62. §-a alapján nyomtatvány elkobzása és megsemmisítése iránt 43.202/1930. k.ü. szám alatt, 1930. évi május hó 30. napján kelt indítványa fölött dr. Méhes Ignác kir. törvényszéki bíró, mint elnök, dr. Pósta Lajos kir. törvényszéki bíró és dr. Eigen Kálmán kir. törvényszéki bíró, valamint dr. Bartha Imre kir. törvényszéki jegyző, jegyzőkönyvvezető részvételével, dr. Auer György kir. ügyésznek, mint közvádlónak, és dr. Földes István ügyvédnek, mint védőnek jelenlétében,

Budapesten, 1930. évi október hó 3. napján a Bp. 477. §-a szerint megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, vád és védelem meghallgatása után meghozta a következő

Ítéletet:

A kir. törvényszék a Btk. 62. §-a alapján elrendeli Kassák Lajosnak, Wienben, 1924. évi március havában *Álláspont* főcím és *Tények és új lehetőségek* alcím alatt kiadott röpirata összes példányainak az elkobzását és megsemmisítését.

Az esetleg felmerült bűnügyi költségek a Bp. 482. §-a értelmében az államkincstárt terhelik.¹⁶⁷

A kir. törvényszék elrendeli, hogy az ítéletet jogerőre emelkedése után az elkobzás és megsemmisítés foganatosítása végett a Bp. 478. §-a értelmében a budapesti kir. ügyészséggel és a m. kir. belügyminiszterrel közöljék.

Indokolás:

A budapesti kir. büntetőtörvényszék a főtárgyaláson ismertetett, 1928. évi december hó 5. napján B.XXXV. 13.079/8/1926. számú ítéletében¹⁶⁸ megállapította, hogy a rendelkező részben elkobozni és megsemmisíteni rendelt nyomtatványnak a főtárgyaláson felolvasott részei a Btk. 172. §-ában meghatározott izgatás tényálladási elemeit megvalósítják. Minthogy azonban a bűncselekmény elévült, a kir. törvényszék Kassák Lajos szerzőt a Bp. 326. §-ának 3. pontja alapján fölmentette.

A kir. törvényszéknek ezt az ítéletét a budapesti kir. ítélőtábla a főtárgyaláson ismertetett[,] Budapesten, 1929. évi április hó 11. napján B.VII. 842/11/1929. számú ítéletével helybenhagyta,¹⁶⁹ a kir. főügyésznek ez ellen az ítélet ellen beadott semmisségi panaszát pedig a m. kir. kúria 1930. évi március hó 18. napján B.I. 3.131/13/1929. szám alatt hozott végzésével elutasította.¹⁷⁰

Ennek folytán a kir. törvényszék 11. sorszámu ítéletét 1930. évi április hó 12. napján 14. sorszám alatt hozott végzésével jogerősnek nyilvánította.¹⁷¹ Minthogy <pedig> |:Kassák Lajos a fentiek szerint felelősségre nem vonható s: | az említett nyomtatvány külföldön (Wienben) jelent meg és így a bűnvádi

¹⁶⁷ dr. Méhes Ignác javítása – *korábban*: Az esetleg felmerült bűnügyi költségeket a Bp. 177. és 480. §-ai értelmében Kassák Lajos köteles az államkincstárnak megtéríteni.

¹⁶⁸ Lásd **110**.

¹⁶⁹ A fellebbviteli főtárgyalásnak a jegyzőkönyve áll rendelkezésre – lásd **114**.

¹⁷⁰ Lásd **117**.

¹⁷¹ Lásd **118**.

eljárás <tartalma miatt> senki ellen sem indítható meg, a Bp. 477. §-ában szabályozott eljárás <meghallgatása> |:lefolytatása:| után annak elkobzását és megsemmisítését a Btk. 62. §-a értelmében ki kellett mondani.¹⁷²

Az ítélet egyéb rendelkezései az idézett törvényszakaszokon alapulnak.

Budapest, 1930. évi október hó 3. napján.

Méhes Ignác
főtárgyalási elnök.

Pósta Lajos
kir. törvényszéki bíró.

BFL BKB VII.5.c 13.079–1926. – Gépirat, tintairásos korrekciókkal, autográf aláírásokkal.

¹⁷² dr. Méhes Ignác javításai

